

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM



XXIII. 1936.

AMSTERDAM

P. A. HEMERIJCK

(A. T. KLEEREKOOPER)

1936.

De Vereeringspenningen, door de Staten-Generaal sedert 1628 toegekend.

In dit opstel stel ik mij voor te behandelen de door de Staten-Generaal sedert 1628 toegekende „officieele belooningspenningen, de zoogenaamde „ambassadeurspenningen”, daar het meerendeel er van aan buitenlandsche gezanten bij hun vertrek uit ons land zijn vereerd.

In 1628 toch is een geheel nieuw type van vereeringspenningen aangenomen met de wapens van de generaliteit en der zeven provinciën, in 1747 nog vermeerderd met het wapen van den Prins van Oranje, welke voorstellingen tot op het einde der 18de eeuw vrijwel ongewijzigd zijn gebleven. Dit soort penningen is uitsluitend en alleen in goud vereerd door de Staten-Generaal, in tegenstelling met de tot 1628 vervaardigde „triumphpenningen” die, behalve door de Staten-Generaal ook door andere regeeringscolleges en stadsbesturen bij de vervaardigers konden worden aangekocht en door deze ook aan particulieren konden worden geleverd om als belooning voor bewezen diensten te worden toegekend.

In zilver komen deze penningen nog al eens voor, in dat metaal zijn ze echter nimmer toegekend en zijn die zilveren afslagen ten behoeve van verzamelaars vervaardigd.

Over de vóór 1628 toegekende „vereeringen” vooraf een korte beschouwing.

In de Resolutiën der Staten-Generaal vinden wij herhaaldelijk vermeld, dat aan verdienstelijke personen een „vereering” werd toegekend. Soms bestond die uit een som

geld, een stuk zilverwerk, een gouden „coppetasse”, een waschbekken met kan van goud of zilververguld, een of meer kamers „tapijten” (gobelins), maar niet zelden, vooral sedert $\pm$ 1580, uit een gouden keten van een zekere waarde. Soms wordt er in het besluit vermeld, dat er aan de ketting een medaille hing, maar helaas niet altijd medegedeeld wat op de medaille voorkomt en welke gebeurtenis er op herdacht wordt.

Het voornaamste deel van het geschenk: ketting en medaille schijnt wel de ketting geweest te zijn, in de Resolutie toch wordt nauwkeurig aangegeven tot welk gewicht deze gemaakt moest worden, hoe zwaarder, hoe meer schakels hij natuurlijk telde, maar slechts zelden vinden wij van de medaille iets anders vermeld dan „en een medaille ter waerdye van (b.v.) 100 gulden”. Niet zelden wordt van de medaille in het geheel geen melding gemaakt en vinden wij slechts de vereering van een gouden ketting vermeld, terwijl het in vele gevallen vast staat, o.a. uit de declaratie van den goudsmid, dat aan de ketting een medaille hing.

Als eerste officieele penning na den aanvang van den 80-jarigen oorlog vereerd vond ik den gouden penning, die het ontzet der stad Leiden in 1574 herdenkt¹⁾. Deze penning, waarvan verschillende stempels bestaan, is door den muntmeester van de Hollandsche Munt te Dordrecht, JACOB JANSE DE JONGE volgens Resolutie der Staten van Holland van 11 Dec. 1574 geslagen met stempels gesneden door den stempelsnijder JACOB VAN BILDER.

Hoewel geslagen op last der Staten van Holland is hij ook, en nog lang na 1574 uitgereikt als vereeringspenning

¹⁾ G. VAN LOON. *Beschrijving der Ned. historiepenningen* I. blz. 195. Aldaar wordt op blz. 194 afgebeeld een exemplaar van dezen penning, hangende aan 3 kettinkjes, die in één oog te zamen komen.

voor bewezen diensten door de Staten-Generaal en ook door de stad Leiden.

Zoo ontving admiraal Boisot volgens Resol. der Staten van Holland van 1 Nov. 1574 een gouden ketting met dezen penning, „in recompense van sijne getrouwe diensten tot ontsettinge der stad Leiden”. Ook ADRIAAN WILLEM SIMONSZ. WILLEMS, admiraal van Zeeland beooster Schelde wordt op een geschilderd portret afgebeeld met dezen penning getooid.²⁾

Prof. J. J. SCALIGER te Leiden vereerden de Staten van Holland nog in 1594 met dezen penning voor een door hem opgedragen werk. Hem werd de keuze gelaten dezen penning te ontvangen of die van de reductie van Geertruidenberg in 1593³⁾. De keuze viel op den Leidschen penning. Ook zijn collega Prof. FRANCISCUS JUNIUS ontving in hetzelfde jaar zulk een onderscheiding.⁴⁾

26 Sept. 1578 werd in de Staten-Generaal het besluit genomen „de faire grever la forme d'une médaille, pour de celles que l'on forgera, faire présens à ceulx quy le mériteront pour leurs services, faictz pour la patrie et Estatz.” Er werden tevens benoemd leden uit de Staten-Generaal „pour adviser sur la figure d'icelle”.

Ik weet niet, of aan dit besluit uitvoering gegeven is, maar vermoed van niet, daar ik geen penning heb kunnen opsporen, die in 1578 of 1579 vervaardigd is en als vereeringspenning dienst zal hebben gedaan. Wel zijn, volgens de Resolutien der Staten-Generaal in 1578 en 1579 gouden kettingen uitgereikt, maar van medailles, die daaraan gehangen zouden hebben, wordt niet gesproken.

De vernietiging der Onoverwinlijke Vloot in 1588 gaf den

²⁾ E. W. MOES. *Iconographia Batava* II. n° 9102.

³⁾ VAN LOON I. blz. 437.1.

⁴⁾ P. C. MOLHUYZEN. *Bronnen tot de Geschiedenis der Leidsche Universiteit* I. blz. 306.

Staten-Generaal aanleiding om op de munt te Dordrecht een „triumfpenning” te doen slaan. Deze penning⁵⁾ is ook, evenals die van het beleg van Leiden, nog lang na 1588 uitgereikt. Zoo ontving in 1592 de licentiaat LONDIUS, die door wijlen JOHANN CASIMIR, paltzgraaf (overl. 1592) naar de Staten-Generaal was afgevaardigd, deze onderscheiding.⁶⁾

Na het innemen van Breda, door middel van het turfschip, 4 Maart 1590, werd reeds 18 Maart in de Vergadering der Staten-Generaal „gedelibereert op de recompense van deghene, die geexploicteert hebben den aenslaghe op Breda, te weten van de beleyders van denselven ende die hen in het turfschip hebben laten besluyten ende daarmede in 't casteel brengen.” Er werd besloten, dat de deelnemers belooningen in geld en verhoogde „gaigen” zouden ontvangen, benevens „een gouden medaille van twaelf guldens”, terwijl 2 dagen later (20 Maart) bepaald werd, dat de „gaigen” der 75 soldaten nog verhoogd zou worden met 2 maanden extra loon „ende daer en boven eenen gouden medaille, weerdich twee, drye ofte uytterlyck vier en twintich guldens.”

Er werden 76 medailles door den muntmeester te Dordrecht geleverd, die 24 gulden per stuk kostten.⁷⁾

Deze penning, waarvan de stempels door JAN VAN BYLER gesneden zijn, is uitsluitend in 1590 aan de krijgslieden uitgedeeld, die tot het ontzet van Breda hebben bijgedragen, later is hij nimmer aan andere personen vereerd. Het was trouwens slechts een kleine penning, van geringe metaalwaarde, bestemd voor eenvoudige soldaten, voor wie de „extra gaige” de hoofdbelooning vormde, terwijl de pen-

⁵⁾ VAN LOON I. blz. 390.

⁶⁾ JAPIKSE. *Resolutiën Staten-Generaal* VII. blz. 528.

⁷⁾ Idem. VII. blz. 20—22.

ning meer als een „gedachtenis” bedoeld was en het is te veronderstellen, dat vele der begiftigden hem bij den goudsmid wel spoedig in klinkende munt zullen hebben omgezet.⁸⁾ Een gouden exemplaar, wegende 22,8 gram, bevindt zich in het Kon. Penningkabinet.

In 1593 werd Geertruidenberg door Prins MAURITS op de Spanjaarden hernomen en gaf dit belangrijke wapenfeit aanleiding tot het slaan van een triumfpenning op de Munt te Dordrecht door den stempelsnijder JAN VAN BYLER⁹⁾. Deze penning is herhaaldelijk door de Staten-Generaal uitgereikt, o.a. is hij in 1594 door de afgezanten der Staten-Generaal naar den koning van Denemarken gezonden in 10 exemplaren mede genomen om te worden uitgereikt „daar 't pas gaf”.¹⁰⁾ Slechts drie werden er weggeschonken, de overgeblevenen werden later uitgereikt, zooals b.v. in 1599 aan kapitein DIERCK KNOOP, door „d'heeren Staten verstan hebbende t goet debvoir, dat deselve binnen Emysden is doende voor de conservatie van de voorscreve stadt tegen alle aanslagen ende listige practiquen des vyants.”¹¹⁾

Ik vond vermeld, dat 9 Nov. 1594 Burgemeesteren van Leiden zulk een gouden penning voor 47 gld. 10 st. aankochten van den muntmeester te Dordrecht, „daarmede de Hoochgeleerde Heer HIEREMIAS BASTINGIUS, Doctor der Theology en regent van 't nieuw Staten College is vereert.”¹²⁾

Het ontzet van Groningen in Aug. 1594 was de aanleiding tot het doen munten van een nieuwen triumphpen-

⁸⁾ Een kinderportret voorstellende ABRAHAM VAN BEVEREN op 1½ jarigen leeftijd, in 1605 door PAULUS MOREELSE geschilderd, is versierd met dezen penning, aan een lint om den hals hangende.

⁹⁾ VAN LOON I. blz. 437.1.

¹⁰⁾ JAPIKSE. *Resolutiën Staten-Generaal VIII.* blz. 236.

¹¹⁾ Idem. X. blz. 514.

¹²⁾ *De Navonscher XII* (1863). blz. 227.

ning.¹³⁾ Op 10 Aug. werd ter vergadering der Staten-Generaal besloten „dat men zal laten snijden een ijzere, houdende het ontzeth van Coevorden en de veroveringe van Groeningen, nae de forme, die daer van zal werden gegoten gouden medaillen ter weerden van twelff ponden Vlaems”.¹⁴⁾

Ook deze medaille, die bij de verschijning vereerd is aan de gedeputeerden ter Staten-Generaal, benevens aan den griffier en den ontvanger-generaal, werd nog in 1596 uitgereikt.

Ik vermoed, dat de bij VAN LOON I blz. 481.1. afgebeelde penning op het in 1596 gesloten drievoudig verbond tusschen Frankrijk, Engeland en de Nederlanden ook als een vereeringspenning heeft dienst gedaan, al vond ik ook nergens vermeld, dat hij door de Staten-Generaal is toegekend. Toen n.l. de vernieling der Spaansche vloot bij Finistère in 1596 een welkome aanleiding was tot het uitgeven van een nieuwen triumphpenning, dien de generale ijzersnijder van de Munt te Dordrecht zou maken, werd dezen bij schrijven van 18 Oct. 1597 door de Staten-Generaal gelast om aan de „weerszijde” van den penning te snijden „de gevoeghde representatie van de verbintnisse van de rycken van Vranckryke, Engeland met dese Vereenichde Nederlanden, mette circumscriptione: A DOMINO FACTUM EST ISTUD ¹⁵⁾. Die „weerszijde” was de bestaande keerzijde, die reeds dienst had gedaan als voorzijde voor den hiervoren vermelden penning op het drievoudig verbond, alleen werd het omschrift gewijzigd en liet de stempelsnijder het jaartal weg, daar dit reeds op de voorzijde van den nieuwen penning was aangebracht. Een gouden exemplaar van dezen penning, 67,6 gram wegende, berust

¹³⁾ VAN LOON I. blz. 448.3.

¹⁴⁾ JAPIKSE. *Resolutiën Staten-Generaal* VIII. blz. 180.

¹⁵⁾ VAN LOON I. blz. 487.

in het Kon. Penningkabinet. De muntmeester van Dordrecht ontving 20 Maart 1598 2800 gld. voor de levering van 28 penningen „van de victorie des voorleden iaers seventnegentich à 100 gld., het fatson inbegrepen” ¹⁶⁾.

18 Jan. 1598 werd besloten, dat men den gezant van Frankrijk PAUL CHOART, Heer van Buzanval zou vereeren een gouden keten tot een waarde van 1500 gld. met alle penningen, die de laatste 4 à 5 jaar „voor trophen” (triumphen) waren geslagen, van elk soort één. Aan den ketting werden gehangen een gouden medaille van Groningen (1594), een van het ontzet van Leiden (1574), een van Geertruidenberg (1593) en een van de Spaansche vloot (Finistère 1596) ¹⁷⁾.

25 Juni 1598 werd „eenparichlyck” goedgevonden om FRANCIS, ridder VERE, generaal gouverneur van den Briel, afgezonden geweest naar Engeland, „*niettegenstaande hij is in den dienst van den lande*”, evenals men dit met gezanten gewoon was te doen, te vereeren met een gouden keten van 1200 gld. en een medaille van de laatste overwinning ¹⁸⁾. Dit is, zooals ook in de Resolutie vermeld wordt, een der weinige voorbeelden dat een ketting en medaille vereerd werden aan iemand „in den dienst van den lande”. Met die „medaille van de laatste overwinning” is hoogstwaarschijnlijk bedoeld de triumphpenning op de in 1597 behaalde overwinning bij Turnhout ¹⁹⁾. De triumphpenning op de door Prins MAURITS in 1600 bij Nieuwpoort behaalde overwinning beeldt op de voorzijde den Prins te paard af te midden der strijdende legers ²⁰⁾. Hij werd geslagen ter waarde van 100 gld. en volgens Resolutie der

¹⁶⁾ JAPIKSE. *Resolutiën Staten-Generaal* X. blz. 11.

¹⁷⁾ Idem. IX. blz. 404.

¹⁸⁾ Idem. X. blz. 84. 85.

¹⁹⁾ VAN LOON I. blz. 497. XIII.

²⁰⁾ VAN LOON I. blz. 584. 1.

Staten-Generaal van 29 Dec. 1600 o.a. vereerd aan de gemachtigden der verschillende gewesten bij de Staten-Generaal en aan den griffier.

De triumphpenning bij het innemen van Grave in 1602 verbeeldt op de voorzijde de landen tusschen Maas en Waal en de stad Grave en op de keerzijde het verslaan der Spaansche ruiterbenden bij Tongeren, en het overzijlen der galeien van Spinola ²¹⁾. Deze penning, die zooals het opschrift op de keerzijde vermeldt, door de Staten der Vereenigde Gewesten gemunt is, is een paar maal uitgereikt.

De laatste triumphpenning dien ik vermeld vond vóór het sluiten van het 12-jarig bestand, is die op last der Staten-Generaal geslagen ter herdenking van het overgaan van Ostende en het innemen van Sluis in 1604 ²²⁾. 27 Dec. 1605 ontving WILLEM DE ZOETE, genaamd HAUTAIN, luit.-admiraal van Zeeland, van de Staten-Generaal een gouden ketting en medaille van de veroveringe van Sluys „voor de extra ordinaris diensten, die denselven dit jaar ter zee gedaen en het rencontre dat hij met de Spaansche vlote gehadt heeft.” Penning en ketting kostten 1383 gld. 10 schel. Triumphpenningen tijdens het bestand zijn uit den aard der zaak niet geslagen, er werd niet gevochten en er was dus ook geen gelegenheid om te triompheeren. Toch zijn er wel gouden kettingen en medailles uitgedeeld, waaraan reeds bestaande penningen gehangen werden. Toen in 1609 te Antwerpen door bemiddeling van Frankrijk en Engeland het 12-jarig bestand was gesloten, ontvingen de gemachtigden der Staten uit naam van den Koning van Spanje en van de aartshertogen ALBERTUS en ISABELLA, geschenken, waarvan per brief kennis werd

²¹⁾ VAN LOON I. blz. 571.

²²⁾ VAN LOON II. blz. 15. 2.

gegeven aan graaf WILLEM VAN NASSAU en JOHAN VAN OLDENBARNEVELT.

„Deeze²³⁾ hiervan opening aan den Staat hebbende gedaan, zoo besloot die dat de aangeboode geschenken niet zouden worden aangenoomen, maar op de beste wijze van de hand geweest, als voorneemens zijnde zijne eygene Gemagtigden van Staatswege eenige vergelding voor hunne gedaane moeite toe te leggen. Doch op het vertoog der Fransche en Engelsche Afgezanten, dat deeze weygering eenigszins tot kleynachting der Aartshertogen zoude strekken, wierdt sedert nader beslooten de zelve te ontfangen, den bringer te beschenken, en die, welke men kon versmelten of veranderen, dat te laten doen of te verkoopen, en met de veranderde zaaken en daarvan gekomene penningen de Spaansche Afgezanten wederom van wegen den Staat te beschenken. Den tweëntwintigsten van Oogstmaand de gemelde geschenken in Holland zijnde gekomen, wierdt daarop op nieuws geraadpleegd, en volgens het gevoelen der voorgemelde Afgezanten cyndelyk beslooten, dat men die den genen zoude laten volgen dien ze gezonden wierden, naadat ze gewaardeerd waaren, om van wegen den Staat tot twee derden van der zelve waarde ook eenige geschenken aan de Afgezanten der Aartshertogen te doen. De geschenken nu aan de Staatsche Gemagtigden gedaan bestonden in twee zilveren bekkens, twee waterpotten, twee drinkbekers met deksels, en negen tapyten voor Graaf WILLEM VAN NASSOU. Desgelyks voor den Heer van BREEDEROODE uytgezonderd een tapyt minder. Voor OLDENBARNEVELD twee zilvere bekkens, twee waterpotten en twee drinkbekers. Eene middelbaare goude keten voor den Geheymschrijver AERSSENS. Nog een kleynere ketentje voor DANIEL TREFEL, die te Antwerpen de pen gevoerd had: midsgaders voor den Agent VALKENBURG, de klerken, en andere Dienaaren in deezen handel gebruykt eenige Albertynen²⁴⁾, zijnde goude dukatons en dus genaamd naar de opgestempelde

²³⁾ VAN LOON II. blz. 51.

²⁴⁾ Hoogstwaarschijnlijk waren dit afslagen in goud van dubbele zilveren guldens met de borstbeelden van ALBERTUS en ISABELLA. Zie ALPH. DE WITTE. *Histoire monétaire du Brabant* III. pl. LVII. 899. blz. 63.

beeldenis van den Aartshertog AALBERT. En eyndelyk achtien zwaare goude ketenen voor de zes genagtigden der byzondere Gewesten, aan iedere van welke dusdanig een penning ²⁵⁾ gehecht was".

Het maakt zeker een eigenaardigen indruk dat laten waardeeren van hetgeen ten geschenke was ontvangen om er als tegenprestatie vereeringen voor te doen, die $\frac{2}{3}$ mochten kosten van hetgeen men ontvangen had! Toch hebben de Staten-Generaal nog diep in den buidel moeten tasten om de afgezanten der buitenlandsche mogendheden, die tot het sluiten van het bestand hebben medegewerkt, niet met ledige handen te laten vertrekken. Ik vermeld hier slechts de „vaselles" en de 5 gouden kettingen „daer met d'heeren ambassadeurs der Co(ningen) van Vranckryk ende Groot-brittaniën vereert syn geworden", waarvoor, buiten de 6432 gld., die de goudsmeden voor maakloon ontvingen, 137200 gld. 5 st. betaald is. Ook „verscheyden edelluyden ende officiers van de voors.(zyde) heeren ambassadeurs" werden nog met gouden kettingen vereerd, die meerendeels door den Haagschen goudsmid HENDRICK MIROU(w) gemaakt en geleverd werden.

De „triumphpenning", op last der Staten-Generaal geslagen ²⁶⁾, maakt op de keerzijde melding van het feit, dat de Vereenigde Nederlanden door den Koning van Spanje en de aartshertogen voor vrij erkend zijn en dat zij het drievoudig verbond in 1596 met Frankrijk en Engeland gesloten in dit jaar vernieuwen. Als voorzijde diende de penning met de wapens der drie verbonden rijken, welke ook reeds dienst had gedaan op de triumphpenningen in 1596 uitgegeven.

PIET HEIN ontving nog volgens Resolutie der Staten-

²⁵⁾ De penning vertoonde de portretten van den Koning en de Koningin van Spanje en wordt bij VAN LOON II. blz. 52 afgebeeld.

²⁶⁾ VAN LOON II. blz. 50. 1.

Generaal van 9 Aug. 1625 als vice-admiraal op de vloot van admiraal WILLEKENS een gouden keten, waaraan deze penning hing. Op gegraveerde portretten wordt hij met dien penning versierd, afgebeeld ²⁷⁾).

Ook na 1609 zijn nog talrijke gouden kettingen en medailles, meerendeels voor buitenlandsche gezanten vervaardigd, terwijl volgens Resolutie van 23 Febr. 1617 voor de Staten-Generaal de stempels werden gesneden voor de „medailles van de ontryminge van de steden en de plaetsen van assurance van de vreemde garnizoenen en de Unie mette Hanse steden gemaect”. (Teruggave der steden Vlissingen en Zeeburg (Rammekers) door de Engelschen). De penning komt vrijwel overeen met den bij VAN LOON II. blz. 96 afgebeelden legpenning, is echter grooter (45 m.M.) en wordt bij BIZOT ²⁸⁾ blz. 109 afgebeeld. Ik ken dit stuk slechts in een looden afgietsel in het Kon. Penningkabinet.

Eveneens op last der Staten-Generaal sneed W. VAN BYLAER in samenwerking met zijn broeder J. VAN BYLAER de stempels voor den penning op de in 1619 te Dordrecht gehouden Synode ²⁹⁾).

Volgens Resolutie der Staten-Generaal van 18 Nov. 1620 maakte hij eveneens de stempels voor den gedenkpenning op het verbond der Nederlandsche Gewesten met Venetië, waarvoor hij 90 gld. ontving ³⁰⁾).

13 Mei 1623 werd in de vergadering der Staten-Generaal de requeste gelezen van „WILLEM VAN BYLER, ijzersnijder

²⁷⁾ FRED. MULLER. *Nederl. Portretten* 2249a, 2252d. *Tijdschrift voor Munt- en Penningkunde* IX (1901). blz. 130.

²⁸⁾ BIZOT. *Medalische Historie van Holland*. Amsterdam, 1690.

²⁹⁾ VAN LOON II. blz. 105. Zie voor dien penning: *Jaarboek* 1930. blz. 89. Een gouden exemplaar, wegende 119,6 gram is in het Museum van Oudheden te Dordrecht.

³⁰⁾ VAN LOON II. blz. 128.

der graaflykheyds munten van Holland, versoeckende een recompens voor het snijden der stempels voor den penning, by octrooy ³¹⁾ aan hem verleent op de swaare en treffelyke belegering van bergen op den Zoom" ³²⁾. Zijn verzoek werd echter afgeslagen, terwijl op dienzelfden datum besloten werd, „dat men aan alle de Collegien van de generaliteyt zal doen aanseggen en vermaanen, voortaan tot laste van het Land geen goude of silvere penningen te laten maaken of slaan onder wat pretext of couleur hij sij nog ook enige dedicatien van boeken of boeken selfs die haar sullen moogen gepresenteert worden aannemen, nog haar selven iets anders toe eygene buyten haare gagien of tractementen en t geen haar bij de Instructien respective van de collegien werd toegeleyt wat naam het ook soude moogen hebben en onder wat pretexts en consideratien geschieden.”

Zeer waarschijnlijk vervaardigden de stempelsnijders „triumph”penningen ³³⁾ op behaalde overwinningen met het doel deze aan officieele lichamen te leveren om uit te reiken bij voorkomende gelegenheid en wilden de Staten-Generaal, daar deze „vereering” door het Rijk bekostigd moest worden, hieraan een einde maken.

In 1628 besloot de Staten-Generaal een nieuwe medaille te doen slaan „in plaatse van voorgaende” en werd den essaieur-generaal LAURENS VAN TEYLINGEN opdracht gegeven hiervoor te zorgen. Welke die „voorgaende” penning geweest is kan ik niet met zekerheid mededeelen, ik vermoed de bij VAN LOON II. blz. 50.1. afgebeelde penning,

³¹⁾ Zie voor dit Octrooy: *Jaarboek* 1920. blz. 38.

³²⁾ VAN LOON II. blz. 149. 2.

³³⁾ In het hierboven vermeldte Octrooy aan VAN BEYLAER verleend, wordt gesproken van „triumph- en memoriepenningen”.

daar hiermede nog, zoo we hierboven zagen, in 1625 PIET HEIN vereerd werd.

6 Mei heeft VAN TEYLINGEN zijn ontwerp ingeleverd, dat goedgekeurd werd. LAURENS VAN TEYLINGEN, die ook de stempels sneed voor de door hem ontworpen nieuwe medaille, werd 17 Oct. 1622 tot essayeur-generaal benoemd in plaats van PIETER GERRITSZ. DOUW. Hij was een verdienstelijk stempelsnijder en de vervaardiger van een penning ter herdenking van de overwinning van Bossu op de Zuiderzee (VAN LOON I. blz. 169, 170), beleg van Bergen op Zoom (VAN LOON II. blz. 149.4), veroveren van de zilveryloot (VAN LOON II. blz. 173. 2 en *Jaarboek* 1925. blz. 68), beleg van 's Hertogenbosch en innemen van Wesel (VAN LOON II. blz. 180). Sommige van zijn penningen zijn met zijn monogram v. t. gemerkt.

18 Febr. 1627 vraagt hij octrooi op de hierboven vermelde penningen van den slag op de Zuiderzee, het ontzet van Bergen op Zoom „ende de derde met inscriptie aan d'eene zyde me patriae impendi non gratus, si petis ultra, ende aen d'ander zyde numquam numen abest, saltim confiditi Belgae ³⁴). Ik heb dezen laatsten penning niet kunnen opsporen. VAN TEYLINGEN, die gehuwd was met CHRISTINA WYNTGENS, dochter van BALTHAZAR W., eerst muntmeester van Overijssel, later van West-Friesland en AELTJEN VAN GRAESS, overleed 28 Mei 1637.

21 Nov. 1628 verzocht VAN TEYLINGEN „betalinge van 2 c £ ter saecke dat hij bij last van hare Ho. Mo. gesneden heeft eenen triompf penninck, aen d'een syde met de wapens van seven provincien, aen d'ander syde met het wapen van generaliteyt hebbende aen d'een ende d'ander syde respective het ommeschrift CONCORDIA RES PARVAE CRESCUNT, DISCORDIA MAXIMAE DILABVNTVR.”

³⁴) CHR. KRAMM. *De Levens en Werken der Hollandsche en Vlaamsche Kunstschilders* enz. V. Aangangsel. blz. 148.

Deze penning, waarvan zooals we zagen in 1628 de stempels vervaardigd zijn, heeft tot het einde der 18e eeuw als „vereeringspenning” uitsluitend in goud door de Staten-Generaal, zij het dan ook met geringe wijzigingen der wapens, dienst gedaan. In de eerste plaats werden zij hangende aan een gouden ketting, geschonken aan de buitenlandsche gezanten bij hun vertrek uit ons land, „staande op hun vertrek”, zooals de Resolutiën der St.-Gen. steeds vermeldden, terwijl de secretarissen een dergelijke penning, maar minder zwaar, hangende aan een ketting met een kleiner aantal schalmen ontvingen.

De weinige nog verder op last der Staten-Generaal geslagen „triompf penningen”, die ik verder hoop te vermelden, zijn uitsluitend uitgereikt aan personen, die zich verdienstelijk hebben gemaakt bij de gelegenheid waarop ze geslagen zijn en die steeds op die penningen wordt vermeld, de „neutrale” ambassadeurspenning, slechts wapens en spreuken afbeeldende en steeds zonder jaartal voorkomende, eigende zich dan ook bijzonder goed om als „vereering” geschonken te worden, zonder dat op het stuk gezinspeeld werd op een bepaalde gebeurtenis.

VAN TEYLLINGEN's penning vindt men vrij nauwkeurig afgebeeld bij BIZOT blz. 137.4 en blz. 252. Op die afbeeldingen ontbreken de woorden CVM - PRIV. (cum privilegio) ter weerszijden van het wapen van Groningen op de keerzijde (zie plaat I. 1). Met het „wapen van generaliteyt” is de op den penning voorkomende gekroonde leeuw met zwaard en pijlbundel bedoeld, zooals deze eveneens afgebeeld wordt op den in 1620 door de St.-Gen. uitgegeven triompf penning op het verbond met Venetië gesloten ³⁵⁾.

In den Catalogus van het penningkabinet P. SMIDT VAN GELDER, te Amsterdam in 1847 verkocht, wordt onder

³⁵⁾ VAN LOON II. blz. 128.

n°. 1840 zulk een penning beschreven met op de voorzijde 1623 tusschen de pooten van den leeuw en even als het door ons afgebeelde exemplaar met CVM - PRIV. Het werd voor f 10 aan den heer Blikman verkocht, ik heb het niet kunnen terugvinden en vermoed, dat het jaartal 1623 later onder den leeuw gegraveerd is. Bestond de penning toch reeds in 1623, dan was hij zeker wel vermeld door VAN TEYLINGEN in zijn in 1627 aangevraagd Octrooy ³⁶).

Voor den penning, 57 m.M. groot, verwijzen wij nog naar DIRKS. *Repertorium* I. 893, *Cat. Kon. Penningkabinet* I. 568, *Cat. TEYLER* blz. 25.

Een tweetal verschillende stempels, in voor- en keerzijde eenigszins afwijkend, zijn mij bekend. Gouden exemplaren ben ik niet tegengekomen. Die oudste ambassadeurspenning is slechts in één grootte (57 m.M.) toegekend, later komen ook penningen van grooter of kleiner middellijn voor. Gegoten exemplaren, ongeveer 1665 vervaardigd, vond ik van 70 m.M. doorsnede, met stempels geslagen penningen kwamen mij voor groot 90, 73, 60 en 57 m.M.

Het heeft m.i. geen nut om de namen op te sommen van de talrijke uitheemsche gezanten, aan wie zoo'n penning hangende aan een gouden ketting bij hun afscheid werd uitgereikt. Als bijlage aan het einde van dit artikel vermeld ik dan ook alleen de namen der verdienstelijke strijders te land of ter zee aan wie een ketting en medaille werd toegekend, verder die der brengers van de eerste tijding aan de Staten-Generaal van het tot stand komen van een belangrijk verdrag of van een behaalde overwinning en ten slotte die van de enkele zeer verdienstelijke vaderlanders niet in land- of zeedienst aan wie deze hooge onderschei-

³⁶) Een oud, gegoten exemplaar in rood koper, zonder CVM PRIV. en in kleine details vooral in de keerzijde afwijkende, 53 m.M. in doorsnede, bevindt zich in het Kon. Penningkabinet. (Zie *Cat. SMIDT VAN GELDER* I. n°. 1839.)

ding is toegekend. Al deze gegevens zijn ontleend aan de op het Rijks Archief te 's-Gravenhage zich bevindende Resoluties der Staten-Generaal, waarvan ik de jaren 1628—1793 heb moeten doorlezen. Dikwijls is helaas in die Resoluties niet medegedeeld voor wien of voor welk feit ketting en penning werden toegekend, maar wordt slechts in de rekening van den goudsmid, die in de vergadering der Staten-Generaal werd voorgelezen, het maken van een gouden ketting met of zonder medaille vermeld. Een enkele maal, en dat wel in de eerste plaats de hoge scheepsbevelhebbers (b.v. admiraal LONCK in 1630, TROMP in 1639, WITTE CORNELISZ. DE WITH in 1646 en JAN VAN BRAKEL in 1667) verschenen de begiftigden in de vergaderzaal der Staten-Generaal, waar zij tegenover den President plaats namen en ketting met penning hen om den hals werd gehangen, maar meestal werd de griffier of de agent ³⁷⁾ der Staten-Generaal belast met het ter hand stellen der toegekende onderscheiding.

De stempelsnijder LAURENS VAN TEYLANGEN vroeg den Staten-Generaal 9 October 1629 octrooi ³⁸⁾, „dat hij op zijne coste ende peryckel zal mogen maecken twee Triomfpenningen, den eenen van de loflycke victorie der Stadt 's Hertogenbosch, ende den anderen op de entreprise der Stadt Wezel, hebbende d'eerste d'inscriptie: CEDITE SILVA MEA EST, PECORA HINC DIRÆQVE VOLVCRES, ende de andere: REGIA RES IDEOQVE MEVM EST SVCCVRERE LAPSIS, zijnde beyde d'andere zijden opengelaten, tot het stellen van soodanigh geschrift als haer Ho. Mo. zullen goetvinden.”

Het gevraagde octrooi werd hem „geaccordeert, met authorisatie, om op d'openstaende zijden van beyde de penningen te mogen doen stellen alsulcken devis, als hij

³⁷⁾ Deze ambtenaar was hoofdzakelijk belast met de huishoudelijke aangelegenheden.

³⁸⁾ CHR. KRAMM. l. c. V. Suppl. blz. 148.

nae gelegentheyt van saecken sal dienstigh oordeelen". Dit zijn de penningen bij VAN LOON II. blz. 178 en 183 afgebeeld, de opschriften op beide zijden zijn nog eenigszins gewijzigd, waarschijnlijk omdat ze te lang waren, terwijl de keerzijden opschriften bevatten, waarachter CVM PRIV. en het monogram van VAN TEYLINGEN. Naar aanleiding van dit verleende octrooi nam de Staten-Generaal 12 Nov. 1629 het besluit, dat „een Triumphpenning sal werden geslagen over de treffel. victorie die Godt almachtich desen Staat heeft verleent in den voorleden somer”.

Een dier beide hierboven vermelde penningen werd denkelijk vereerd aan de ingenieurs DAVIDT PONTIUS, THEODORUS NIELS en JACOB SCHOUTEN voor hunne „extra ordinarij diensten ende arbeyt gedurende de belegeringe van 's-Hertogenbosch gedaen”, en had een waarde van 114 gld.

Verder is aan OTTO VAN GENDT, Heer van Dieden en stedevoogd van Emmerik volgens Resol. der St.-Gen. van 15 Mei toegekend een gouden ketting waaraan een medaille bezet met 9 diamanten ter waarde van 1700 gulden, „wegens zijn betoonde cloeckmoedicheyt ende groote devoiren bij hem gedaen int executeeren van d'entreprise op de stadt Wesel”. Dit is de eenige maal, dat ik in de Resol. der Staten-Generaal een met diamanten bezetten ketting met penning vermeld gevonden heb ³⁹⁾.

16 Sept. 1631 „is goetgevonden en verstaen, dat men van wege 't landt sal doen slaen een triomf penningk over de groote victorie die Godt de heer Almachtich den staet deser landen over des vyants vloot heeft gegeven op de stromen”. Dit is de penning, die den slag op het Slaak herdenkt. Ik vermoed, dat de bij VAN LOON II. blz. 197.2

³⁹⁾ Voor de triumphpenningen op het vermeesteren der Zilvervloot in 1628, vervaardigd volgens Resol. der St.-Gen. van 15 Jan. 1629, zie *Jaarboek* 1925. blz. 62 en volg.

afgebeelde penning de „triumfpenning” is, hiervan zijn mij twee gouden exemplaren, een met en een zonder oog bekend, die zich beiden in particulier bezit hier te lande bevinden. In de Resolutiën der Staten-Generaal vond ik niet vermeld, dat hij is uitgedeeld.

9 Juli 1632 werd besloten „dat de Griffier MUSCH mettet maecken van 24 medailles van d'unie sal voortsvaren, ende dat hem daertoe gelt ter hant sal worden gestelt”. Hiermede is zonder twijfel bedoeld de penning van VAN TEYLINGEN met de wapens der Generaliteit en van de Geünieerde Provinciën. Men wilde dus blijkbaar een aantal exemplaren in voorraad hebben om bij voorkomende gelegenheid dadelijk over een penning te kunnen beschikken. Daar het bestellen van die 24 exemplaren den Griffier werd opgedragen en niet aan den goudsmid, den leverancier der kettingen, is het wel waarschijnlijk, dat de gestempelde penningen aan den maker van den stempel L. VAN TEYLINGEN, die aan de West-Friesche munt verbonden was, zullen zijn besteld. Tusschen 1632 en 1637 worden dan ook wel vermeld en aan den goudsmid betaald de aangemaakte kettingen, maar van daarbij toegekende penningen wordt geen melding gemaakt of daarvoor loon berekend, de penningen zullen dan ook direct aan den kettingleverancier zijn ter hand gesteld om aan den ketting te bevestigen.

15 April 1637 wordt voor het eerst in de Resol. der Staten-Generaal over de door den Haagschen goudsmid en wisselaar CHARLES CODDE ⁴⁰⁾ geleverden ketting met penning gesproken van een „affgegoten medaille”. In 1628 en 1629 waren de gouden kettingen geleverd door den Haagschen goudsmid HENDRIK MIROU(W). Ik vond hem voor

⁴⁰⁾ Hij solliciteerde in 1635 naar het muntmeesterschap van de Hollandsche Munt te Dordrecht, vacant gekomen door het overlijden van WILLEM VAN BYLAER.

het laatst vermeld in Maart 1629 en zal hij korten tijd later overleden zijn, daar toch 5 Juni 1629 de Haagsche goudsmid HANS BOUWENS VAN DER HOUE aan de St.-Gen. verzoekt „geemployeert te worden tottet maecken van de goude kettingen, die haer Ho. Mo. sullen laeten maecken”. Besloten werd, „dat men den Suppliant dese reyse sal employeeren, sonder vorder consequentie of te toesegginge”. Hij heeft tot 1637 alle kettingen vervaardigd, slechts vond ik in 1630 een ketting vermeld, geleverd door JOHANNES HASENBAERT. In 1635 of 1636 is v. d. HOUE vermoedelijk overleden, hij wordt het laatst vermeld als leverancier van een zilveren doos begin 1635. In de eerste maanden van 1637 leverde de hierboven genoemde CHARLES CODDE en de muntmeester van Dordrecht ADRIAEN SIMONSZ. ROTTERMONT gouden kettingen, terwijl ik sedert Juni 1637 den in den Haag gevestigden goudsmid JOHAN VAN DER MAA als leverancier genoemd vond.

Ook VAN DER MAA leverde in Dec. 1638 en Oct. 1640 een gouden „gegoten” medaille. Waarschijnlijk was de voorraad van de in 1632 gemaakte penningen uitgeput en waren de stempels gebroken of onbruikbaar geworden.

5 Mei 1640 verklaart de President der St.-Generaal, „dat hij aan Syn Hoocheyt de Heer Prince WILLEM heeft gepresenteert ende overgelevert uyt naem ende van wegen Haer Ho. Mo. de twee silvere ende een goud Triumpf penninck over de victorie van stadt Breda in den jare 1637 aen desen Staet gereduceert leggende deselve Triumpfpenningen in een silver vergult doosje, daertoe expresselick door den goutsmit VAN DER MAA gemaect, ende dat de voorsz. triumpfpenningen aangenaem sijn geweest, oock danckelick aengenomen”.

Dit is de triumpfpenning afgebeeld bij VAN LOON II. blz. 238.2, waarvan de stempels door J. LOOFF vervaardigd zijn. Voor de drie penningen ontving hij 422 gld., terwijl

VAN DER MAA voor de doos, waarop het wapen der generaliteit gegraveerd was, 35 gld. 4 st. declareerde.

Met de betaling der geleverde kettingen en penningen schijnen nog al eens moeilijkheden te zijn geweest; ik vond toch herhaaldelijk vermeld, dat de goudsmid mededeelde, niet in staat te zijn om het benodigde goud in te koopen, daar hem zijn vorige leverantie nog niet voldaan was. Wel was bij Resol. der St.-Gen. van 16 Sept. 1630 bepaald, „dat een leveraar van goude kettingen ten behoeve van het landt ten laste van dien bij faute van prompte betalinge sal genieten interest van 't goud, dat hij tot de voorsz. kettingen heeft geleverd, ingaende ses weecken na de respective leveringen”, maar dit schijnt slechts weinig te hebben geholpen, daar de goudsmid het door hem benodigde goud bij levering contant moest betalen. Daarbij kwam nog, dat het gehalte van het goud voor ketting en penning nauwkeurig was vastgesteld, evenals de prijs per ons die in rekening mocht worden gebracht en die zóó laag was, dat er slechts een zeer geringe winst over bleef. Bovendien was goud dikwijls niet of wel alleen tegen een hooger prijs dan in rekening mocht worden gebracht, te bekomen en moest de goudsmid zijn toevlucht nemen tot het smelten van gouden ridders, wat zeer onvoordeelig was. Nu schijnt de leverancier van de gouden kettingen JOHAN VAN DER MAA in 1639 voor een gouden ketting, die in dat jaar aan luit.-admiraal TROMP vereerd is, het gehalte van het goud te laag te hebben genomen, „beneden den voet” te hebben gewerkt, zooals de term luidt. Het gehalte moest bedragen 22 karaat en bedroeg slechts 20 karaat 3 grein, zooals uit het onderzoek van CASPAR WYNTGENS, die bij absentie van den essayeur-generaal een schalm van den ketting had geëssayeerd, bleek ⁴¹⁾.

⁴¹⁾ Ook gouden kettingen door de Staten van Zeeland vereerd en in bijzijn van JACOB VAN NISPEN, Generaal van de Munt geëssayeerd

Besloten werd nu, dat VAN DER MAA zich hiervoor zou moeten verantwoorden. In zijn verdediging, die hij aan de St.-Gen. toezond, verklaart hij, dat toen de griffier CORNELIS MUSCH hem had verzocht om eenige kettingen te maken, hij dit verzoek „tot diversche reijzen had affgeslagen, uit rechtmatige apprehensie van langsaeme betaellinge ende veel naerloopens daer om te moeten doen, heeft hij suppliant zulcx (omme het landt dienst te doen) over 't hooft siende, eyndelyck geresolveert Uwe Hooch Mogende te believen ende diensvolgens gemaect (heeft) eenige goude kettingen, doch op zoodanigen voet, als alle andere goudtsmeden ende werckers hier te lande... te doen gewoon zijn". Hij verklaart vervolgens, dat de door hem gemaakte kettingen volgens het gebruik van alle goudsmeden „gemaect (zijn) op den toets, ende dat hij suppliant zulcx bij de leverantie heeft geseyt, sonder sich aen eenigen assaj verbonden te hebben, maer verkofft, gelyck het in corpore bestondt, 't welck oock, om datter niemandt anders gevonden wierde, die op credyt zijn goude kettingen wilde leveren is van tijdt tot tijdt aengenomen". Hij verzoekt „op dese zijne wel gefundeerde defentie goet ende equitabel regardt te nemen" en biedt aan „de voorschreve kettingen te smelten ende op zoodanigen assay te brengen als Hare Hooch Mogende hem alsdan zouden ordonneeren, midts, naer advenant betaelende, gelyck als het goudt op zoodanigen voet van assay gebracht wesende, in alle steden gelt".

Vermoedelijk hebben de St.-Gen. met zijne verdediging

door JACQUES DE RIJCKE, essayeur van de Provincie Zeeland bleken te laag van gehalte. Zij waren in 1639 toegekend aan vice-admiraal JAN EVERTSZ, aan kapitein BANCKER, aan vice-admiraal PIETER ADRIAENSZ. ITA en aan kapitein DEN GLOEYENDEN OVEN. De beide eersten waren gemaakt door AERNOUT HAECK, de twee anderen door PIETER MARINUSZ., beiden goudsmeden te Middelburg.

genoegen genomen, tenminste het staat vast, dat hij als leverancier van kettingen en medailles tot Juli 1660, toen de Haagsche goudsmid PIETER VERDIJN hem als zoodanig opvolgde, gehandhaafd bleef. VAN DER MAA is als goudsmid in 1658 „uitgescheiden” en 24 Maart 1693 overleden ⁴²⁾.

Toen hij 29 Juni 1647 opdracht kreeg om kettingen te maken ten behoeve „van de heeren ambassadeur en de cantzelier van Syne Zartsche Ma.^t van Moscovien ende eenige derselver officieren” werd ter vergadering van 1 Juli bericht, „dat hij eenige difficulteyt is maeckende nopens leverantie van de bewuste gouden kettingen... in consideratie dat haer Ho. Mo. geen ordre en stellen op de betalinge van syn achterwezen”. Hem werd gelast de kettingen in gereedheid te maken „ende dat naer de gedane leverantie op de betalinge van deselve prompte ordre sal worden gestelt”, waarop 9 Juli de leverantie van de acht kettingen volgde, die ruim 8400 gld. kostten.

Het is mij niet gelukt een enkelen van de talrijke door VAN DER MAA vervaardigde penningen terug te vinden; daar zij vrijwel uitsluitend voor buitenlanders zijn vervaardigd, zijn ze hier te lande niet te vinden en het is bovendien te vreezen dat ze, aangezien ze een vrij hooge waarde aan goud vertegenwoordigden, wel meerendeels zullen zijn versmolten. Tot de belangrijkste penningen en kettingen door hem vervaardigd behooren, behalve dien in 1639 aan admiraal TROMP toegekend, de ketting volgens besluit van

⁴²⁾ Naar aanleiding van deze ontdekte onregelmatigheden in het gehalte der geleverde gouden kettingen werd 4 Mei 1639 besloten door de Staten-Generaal te gelasten „de Raden Generaels van de Munte, dat sij te samen ende elcx int bysonder naū ende scherp rogard sullen nemen, dat bij de goutsmeden alomme binnen de geunieerde provincien, geassocieerde landtschappen, steden ende landen van dien precise werde achtervolcht ende onderhouden den voet, instructie ende ordre van 't landt op het werckgoudt, als oock op het silver”.

25 April 1637 vereerd aan GALILEO GALILEI naar aanleiding van wat deze „aen haer Ho. Mo. heeft bekend gemaect in 't regart van de observatie in den loop des hemels" ⁴³⁾ Verder ontving de bekende drukker en kaartenmaker JOHANNES BLAU in 1649 een gouden ketting en medaille ter waarde van 200 gld. wegens zijn aan de Staten-Generaal aangeboden en dit jaar verschenen werk *Novum et magnum theatrum urbium belgicae. (Tooneel der Steden van de Vereenigde Nederlanden)*.

9 Oct. 1654 werd ter vergadering van de St.-Gen. gelezen de declaratie van VAN DER MAA voor 16 gouden medailles, volgens Resol. van 14 Aug. geschonken aan de kooplieden, de arbiters en andere personen, die hunne belangelooze medewerking verleend hadden tot restitutie van door den koning van Denemarken prijsgemaakte schepen en koopmansgoederen. De declaratie hiervoor bedroeg ruim 3250 gld., daaronder begrepen 50 gld. „voor 't maecken van een nieuwe model", dat VAN DER MAA na gebruik moest inleveren, „om in de secreete kasse opgesloten ende bewaert te werden".

Misschien dat, nu er 16 gouden medailles ter belooning voor een zelfde feit moesten worden uitgereikt, een afzonderlijke zijde vervaardigd is, die melding maakt van de gebeurtenis waarvoor zij zijn uitgereikt. Deze, die in het vervolg geen dienst meer behoefde te doen, zou na gebruik aan de Staten-Generaal moeten worden teruggegeven. In ieder geval betreft het m.i. hier het model voor de keerzijde van een *gegoten* medaille, de geringe prijs van 50 gld. wijst hierop, terwijl het vast staat, dat nog in 1667 gegoten penningen werden uitgedeeld.

⁴³⁾ Het betrof de lengtebepaling met behulp der verduisteringen van de satellieten van JUPITER. (*Verslagen en Mededeelingen der Kon. Acad. van Wetenschappen (Afd. Natuurkunde)* 3e Reeks IV (2). blz. 275).

11 Aug. 1664 werd in de St. Gen. het besluit genomen „te versoecken en committeren de heeren VAN GENT, JOHAN DE WITT ende VAN DER HOOECK om metten anderen in conferentie te treden over het formeren van een nieuwe medaille, daer mede hare Ho. Mo. gewoon sijn uytheemsche en andere ministers te regaleren en daer van rapport te doen”.

Ik vond hierover niets verder vermeld, de voorstellingen en omschriften van den penning zijn dus of niet gewijzigd, of wel de verandering van de voorzijde (gekroond wapen van de Generaliteit, met twee leeuwen als schildhouders) dateert van ± 1664. Dit vermoeden wordt nog versterkt door het feit, dat 3 Aug. 1663 „in voldoeninge van haer Ho. Mo. resolutie van den 8en Marty 1657 ter Vergaderinge geexhibeerd (werd) seecker model van een nieuw cachet van haer Ho. Mo. om gebruyckt te werden op de brieven, die haer Ho. Mo. aan coningen, republycquen, princen en groote personages, als oock aan anderen sullen comen te schrijven”. Het model werd goedgekeurd, en 25 Sept. daaropvolgende werd besloten, dat PIETER PIJL, wapensnijder te 's-Gravenhage „het nieuwe Groot Zegel van de Generaliteyt” zou maken. Deze had eveneens vervaardigd de teekeningen voor den dukaton, door de verschillende provinciën voor het eerst in 1659 uitgegeven, waar het Generaliteitswapen, waarboven de gesloten kroon „als van hooger souverainiteyt en in maniere als deselve op de vredehandeling tot Munster of elders is in swang geweest” op voorstel van Raden en Generaalmeesters van de Munt van 6 Aug. 1657, juist zoo voorkomt als op de voorzijde van den nieuwen ambassadeurspenning. Die nieuwe voorzijde is dan, wat de voorstelling betreft, bij VAN LOON II. blz. 53 en 54 afgebeeld en ook duidelijk zichtbaar op het portret van VLUGH op onze plaat III.

De beroemde tocht naar Chatham en het doorzeilen van

den ketting, over de Theems gespannen, was aanleiding tot het toekennen van belooningen aan de verdienstelijke vlootvoogden. Men kende voor dit belangrijke wapenfeit toe: een gouden ketting met medaille ter waarde van 1200 gld. aan kapitein JAN VAN BRAKEL, aan den Schout bij Nacht DAVIDT VLUGH een van 1500 gld., aan den Luit.-Admiraal WILLEM JOSEPH, baron VAN GHENT een van 2500 gld., aan den Vice-Admiraal JAN DE LIEFDE een van 2000 gld. en aan THOMAS THOBIASZ. een van 1000 gld. Al deze kettingen en penningen werden door den goudsmid PIETER VERDIJN gemaakt en geleverd, de penningen van VAN GHENT en VLUGH zijn bekend, laatstgenoemde berust in het Kon. Penningkabinet. De penning heeft op de keerzijde in plaats van de wapens der Vereenigde Nederlanden het gegraveerde inschrift:

1667 — De Staten Generael — der Vereenighde Nederlanden — hebben goet geuonden aen den Schout — bij Nacht Vlugh als in die qualiteit — onder den Lieu^t. Admirael van Ghent — gecommandeert hebbende het gros van — fregatten daer mede het fameux exploit — den 21. 22. 23 Junij 1667 op de Rivieren — van Londen en Rochester is int werck — gestelt te vereeren een goude keeten — met een Medaille tot een gedenck — teecken in sijne familie en — voor de posteriteijt.

Cat. Kon. Penningkabinet I. 981. SCHEURLEER ⁴⁴⁾ II. plz. 146.

Goud, met oog en ring. Gegoten. 185,3 gr. 70 m.M.

Op het zeer fraaie door H. BARY gegraveerde portret ⁴⁵⁾ van VLUGH is deze getooid met een zwaren gouden ketting, uit 5 rijen bestaande, waaraan deze penning hangt, terwijl het opschrift van de keerzijde van de medaille als onderschrift vermeld wordt.

⁴⁴⁾ DR. D. F. SCHEURLEER. *Onze Mannen ter Zee in Dicht en Beeld*. 's-Gravenhage 1912—'14. 3 deelen met platen.

⁴⁵⁾ FRED. MULLER. *Cat. van Portretten* no. 5731a.

Onder het portret is het volgend vers van den dichter
GEERARD BRANDT afgedrukt:

Dit's V L U G H, d'Enkhuiser heldt, die Harwits
[aen dorst randen,
Die Karel's oorlogsvloot bij Chattam helpt verbranden,
De vlam en rook van 't vuir, daer Hollandt
[vreê door wint,
De rechte hoogsels zijn en diepsels van zijn print.
De staele ketting; die hij los brak en deê sinken,
Gaf hem de goude, die gij op zijn borst siet blinken,
Soo krijgt de deucht haer loon. Dus eert de vrije staet
De Kettingbrekers van het tweede Damiaet.

Op plaat III wordt dit portret afgebeeld, het vertoont
tevens duidelijk de wijze waarop ketting en penning
gedragen werden.

Ook de penning vereerd geweest aan VAN GHENT bevond
zich in het Kon. Penningkabinet, maar is helaas bij den
inbraak in den nacht van 28 op 29 Dec. 1914 gestolen
en ongetwijfeld versmolten. Hij had dezelfde voorzijde als
de aan VLUGH toegekende, terwijl het gegraveerde opschrift
op de keerzijde luidde:

1667 — De Staten Generael — der Vereenighde Nederlanden —
hebben goet geuonden aen den — Lieu^t. Admiraal van Ghent als en —
Chef gecommandeert hebbende t'gros — van fregatten daer mede het
fameux — exploit den 21. 22. 23 Juny 1667 op de — Rivieren van
Londen en Rochester — is int werck gestelt, te vereeren — een goude
keeten met een Medaille — tot een gedenckteecken in — sijne familie
en voor — de posteriteit.

Cat. Kon. Penningkabinet I. 980. FRANKS⁴⁶⁾ I. p. 527. 175.

Goud, zonder oog of ring. Gegoten. 317,5 gr. 70 m.M.

⁴⁶⁾ A. W. FRANKS and H. A. GRUEBER. *Medallic Illustrations of the History of Great-Britain and Ireland to the Death of GEORGE II. With fig.* London 1885. 2 vols.

Dit zijn de oudste mij bekende vereeringspenningen van de Staten-Generaal van dit type, die ik in originali heb kunnen terug vinden. Ongetwijfeld uit denzelfden tijd is de op het Kon. Penningkabinet berustende gegoten gouden penning, die op de voorzijde het wapen der Staten-Generaal afbeeldt, geheel zooals dit voorkomt op den aan DAVID VLUGH vereerden penning, met op de keerzijde de wapens der zeven provinciën, door linten verbonden, veel losser en beter gegroupeerd dan op den oudsten door VAN TEYLINGEN gesneden „ambassadeurspenning”. Die penning hangt aan een gouden ketting van dunne schakels en weegt met den ketting 192,80 gram. Hij komt geheel overeen met de door BIZOT tegenover blz. 1 afgebeelde „Medaille die Haer Hoog Moogenden de Heeren Staaten Generaal gemeenlyck geeven aan d'Ambassadeurs”. Een gouden penning van dit type wordt nog afgebeeld in den veiling-catalogus der firma J. SCHULMAN van 31 October 1927. pl. XXXVII. 1567, het stuk woog 121,2 gram.

Al deze teruggevonden penningen waren gegoten en van vrijwel een zelfde grootte (70—72 m.M.). Intusschen schijnen er toch reeds vóór 1667 penningen van hetzelfde type van kleiner formaat te zijn uitgereikt. Toen toch in dat jaar aan PIETER VERDIJN opdracht gegeven werd om een gouden medaille van 100 gulden te maken voor den tolk van „den Envoyé van Moscovien”, moest hij berichten „dat hij echter genootsaeckt was geweest deselve Medaille te maecken ter waerdye van 170 gld. alsoo geen ander model en hadde”.

De St. Gen. namen hiermede genoegen, maar bepaalden, dat hij „onvermindert oock een model van Medaille ter waerdie van hondert guldens (sal) doen maecken, omme d'occasie voorvallende, sich daer van op hare Ho. Mo. ordre te connen dienen”.

Ter vergadering van 14 Dec. werd nu een model van

een penning ter waarde van 100 gld. getoond en vroeg VERDIJN „te mogen verstaen hare Ho. Mo. goede meeninge ende intentie off hij een stempel sal hebben te doen maecken om deselve Medaille te doen drucken, welcke stempel wel ten minsten 300 f. soude comen te kosten, ofte dat men deseive sal hebben te gieten”. Besloten werd, dat VERDIJN een stempel ten koste van den lande zou snijden. Deze droeg het maken van den stempel op aan den Amsterdamschen stempelsnijder JURIAAN POOL⁴⁷⁾, wiens declaratie ten bedrage van 325 gld. 4 Dec. 1668 ter vergadering werd gelezen.

Ik heb dezen penning slechts eens in zilver aangetroffen in de verzameling van Prinses MARIANNE der Nederlanden, 6—7 Nov. 1933 te Amsterdam door de firma J. SCHULMAN verkocht. In den Cat. der veiling wordt hij onder no. 181 beschreven en werd voor het Kon. Penningkabinet aangekocht. Hij is op de voorzijde vóór RES gemerkt g. POOL, weegt 75,5 gr. en is 65 m.M. groot. Op pl. I. 2 geven wij een afbeelding van den penning.

De omschriften van voor- en keerzijde vangen aan met een versierd, vijfbladig roosje, waarbinnen een punt. De naam van den medailleur is met zeer kleine letters aangebracht, hetgeen vermoedelijk door de samenstellers van veiling-catalogi over het hoofd is gezien.

⁴⁷⁾ JURIAEN POOL, zilversmid en stempelsnijder te Amsterdam, woonde in de Haerlemmerstraat bij de poort over 't vareken zonder hoofd. Hij was gehuwd met MARGARETHA SCHOTS, die hem 9 kinderen schonk, waaronder de bekende schilder JURIAEN. POOL overleed 29 Juli 1669 en werd 1 Aug. op het Karthuizer kerkhof begraven. BREDIUS. *Künstler Inventare* IV. blz. 1205. L. FORRER. *Biographical Dictionary of Medallists* IV. blz. 665, geeft een vrij volledige opsomming van zijn penningen, maar vermeldt den „ambassadeurspenning” niet.

Een gouden exemplaar van dezen penning, die dus einde 1668 gereed kwam, ben ik niet tegengekomen.

POOL's penning werd voor het eerst 24 Mei 1669 uitgedeeld. Toen toch werd besloten, „dat voor ende ten behoeve van den heer CHARISIUS, extraordinaris Envoyé van den Coningh van Denemarcken, staande op zijn vertreck, gemaectt sal werden een goude kettingh ter waerdye van twaelff honderd guld^s met een goude medaille ter waerdye van hondert guldens”.

18 Augustus 1667 werd ter vergadering der Staten-Generaal het request gelezen van „WOUTER MULLER, RUDOLPFSSEN, burger ende Mr. goutsmit tot Amsterdam, houdende in effect, dat hij ter eere van de getroffene vrede tusschen Engeland ende desen Staat gemaect hadde sekeren silveren penningh, hebbende aen de eene zijde het casteel van Breda ende aen de andere zijde een vredeschip, met bequaamen veersen ende advisen, die hij aen hare Ho. Mo. was presenteerende, om bij hem in meerder quantiteyt gemaectt ende van wegen hare Ho. Mo. aen de heeren Gedepeⁿ ende plenipotentiarissen van desen Staet tot Breda, vereert te werden”.

Er werd een commissie benoemd om het request „te visiteren, examineren ende daer van rapport te doen”, maar ik vond hierover nergens verder in de Resolutiën gewag gemaakt. Op MULLER's voorstel zal dan ook wel niet zijn ingegaan, zijn penning is bij VAN LOON II. blz. 559. 1 afgebeeld.

De Resolutiën der Staten-Generaal van 10 Oct. 1669 bevatten het besluit, „dat voor yder van de twee heeren afgesanten van den Heere Churfurst van Ceulen, prince van Luyck, gemaectt sal werden een goude kettingh met een Medaille ter waerdye van twaelff hondert gulden”. VERDIJN leverde 16 Oct. een declaratie in groot 2484 gld. 4 st. 12 pen. voor de kettingen gemaakt voor boven-

genoemde afgezanten, „jonghst alhier in saecken van rochette gevacceert hebbende”.

Een dezer „twee heeren” was FRANÇOIS DE SELYS, schepen van Luik van 1655—1681, buitengewoon afgezaant bij het Fransche hof en bij de Vereenigde Nederlanden. De hem vereerde penning en ketting worden nog in de familie bewaard en waren in 1905 ingezonden op de tentoonstelling van „Oude kunst in het land van Luik”, terwijl in den Catalogus dier tentoonstelling onder no. 3100 de navolgende beschrijving er van te vinden is:

Grande médaille en or avec hélière et anneau portant au droit les armes de Hollande, au revers les écus des sept Provinces Unies. Elle fut donné en 1669 par les représentants du Gouvernement de La Haye à l'échevin FRANÇOIS DE SELYS, envoyé du prince évêque de Liège aux conférences qui eurent lieu à Louvain entre les députés des Provinces-Unies et ceux du prince de Liège au sujet des terres contestées de Nassogne et de Saint-Hubert.

Ik vermoed, dat in het laatste kwart der 17de eeuw de groote gegoten „ambassadeurspenning” vervangen is voor een met stempels geslagen en is het bij VAN LOON II. blz. 53 no. 1 afgebeelde stuk, waarvan de omschriften op beide zijden met een soort versierd roosje aanvangen, denkelijk in dien tijd ontstaan. Ik ken den penning slechts in zilver; het exemplaar in het Kon. Penningkabinet voorhanden weegt 127 gram en heeft een doorsnede van 85 m.M. (*Cat. Kon. Penningkabinet* I. no. 480) ⁴⁸⁾.

Tot 1681 maakte PIETER VERDIJN ⁴⁹⁾ de gouden kettingen en penningen, die door de Staten-Generaal vereerd werden.

⁴⁸⁾ De mogelijkheid bestaat ook, dat dit een der penningen is, volgens Resol. der Staten-Generaal van 6 Juni 1703 vervaardigd. (Zie blz. 34).

⁴⁹⁾ Hij is 7 October 1687 overleden.

In de lange periode (1660—1681) van zijn werkzaamheid heeft hij talloze van die „vereeringen” vervaardigd en ook vele kostbare gouden lampetten en schotels op last van de Staten-Generaal gemaakt. Ik vermeld hiervan slechts de bestelling van 7 gouden lampetten, elk ter waarde van 10.000 gld., hem 14 Aug. 1662 door de Staten-Generaal gedaan, die bestemd waren „voor de Heeren Commissarissen van den Coninck van Vranckryck, die over de besoignes van 't onlangs geslooten Tractaat gevaceert en 't selve mede geteekent hebben”.

VERDIJN'S opvolger was de Haagsche goudsmid ADRIAEN VAN DER HOECKE, dien ik voor het eerst vermeld vond op 31 Maart 1682 en die tot 1691 als leverancier van penningen en kettingen genoemd wordt. In de vergadering der Staten-Generaal van 9 Jan. 1692 wordt voor het eerst vermeld zijn naamgenoot (misschien zijn zoon) JOHANNES ⁵⁰⁾, wiens naam als leverancier voor het laatst voorkomt op 13 Juli 1708.

Heeft ADRIAEN v. d. HOECKE in de 9 jaren dat hij werkzaam was voor de Staten-Generaal slechts weinig kettingen en penningen behoeven te maken, het aantal van deze onderscheidingsteekenen en niet minder van gouden lampetten en schotels door zijn opvolger gemaakt en geleverd is overweldigend geweest. Het sluiten van den vrede van Rijswijk, waarbij verscheidene buitenlandsche ambassadeurs en plenipotentiarissen „aen haer Hoog Mog. zijn geadresseert geweest en haer affschijt in haer Hoogh Mogende Vergaderinge hebben genomen” maakte het geven van kostbare „vereeringen”, „het welke sonder aen de reputatie van den Staet te kort te doen niet naergelaten heeft mogen werden”, zooals de Notulen der

⁵⁰⁾ Hij werd, na afgelegd examen, 11 Oct. 1696 tot *essaieur* te 's-Gravenhage benoemd.

vergadering 14 April 1698 gehouden vermelden, noodzakelijk. Tusschen Oct. 1697 en half April 1698 is dan ook voor een bedrag van 150.000 gulden aan kettingen, penningen en lampetten vervaardigd en werd ter vergadering van 14 April van laatstgenoemd jaar door de Staten-Generaal besloten, dat den Raad van State verzocht zal worden een petitie te formeeren tot dit bedrag.

24 Dec. 1691 werd besloten, dat J. VAN DER HOECKE een gouden ketting en medaille ter waarde van 1300 gld. zou maken „om bij vertreck van een Extraordinaris Envoyé altijd in voorraedt en in gereedtheydt te wesen”. Deze werden ter vergadering van 9 Jan. getoond, en besloten „dat de voorschreve kettingh en medaille bij provisie in de secrete kasse sal werden geseponeert”.

Ter vergadering van 12 Sept. 1693 „is gelesen de requeste van DANIEL DRAPPENTIER⁵¹⁾, munt- en wapensnijder woonende alhier in den Hage, houdende: dat den Suppliant ten dienste van Haar Ho. Mog. hadde gemaakt ende gegraveert twee stempels, alsmede gedaan eenige verschotten aan het smeeden der heye en stempels tot het maken der medailles, sijnde hem suppliant daarover competerende, volgens de rekeninge nevens de voorsz. requeste gevoeght, de somme van 797 gld.”.

⁵¹⁾ Zie over DANIEL DRAPPENTIER, die gehuwd was met JACOMINA VAN MANDEN en 12 Sept. 1714 te 's-Gravenhage begraven werd: *Jaarboek* 1920, blz. 45 en vlg. In Maart 1699 biedt hij den Staten-Generaal aan een „Medaille van sijn Suppliant's kunst op den te Rijswijk gesloten vrede” (VAN LOON IV. blz. 215.1). Hij verzoekt „indien haer Hoogh Mogende het voorschreve munimentum Pacis welgevalligh is, haer Ho. Mogende ordres te mogen weten, hoe veel Medailles in gout of silver haer Hoogh Mogende daer van geliefden gestempelt te hebben”. Besloten werd, dat de medaille aan den Suppliant zal worden teruggezonden.

Hij verzoekt voor dit bedrag een ordonnantie van betaling op den ontvanger-generaal te mogen ontvangen.

Het hooge bedrag der rekening doet vermoeden, dat DRAPPENTIER twee stempels op verschillende grootte van voor- en keerzijde vervaardigd heeft. In 1694 zijn exemplaren met ingesneden kantschrift aan de leden van de Rekenkamer aangeboden, misschien door den vervaardiger ter beoordeeling van zijn werk.

Twee exemplaren van dien penning zijn mij bekend, de een berustende in het Kon. Penningkabinet met het ingesneden kantschrift: Voor den Heer Dirk Pont, Gecom^e: ter general^s: Reeckenkamer $\frac{1}{1}$ 1694, vermeld in DIRKS. *Repertorium* II. 2348, *Cat. Kon. Penningkabinet* I. 1744 en geheel overeenkomende met het bij VAN LOON II. blz. 53. 2 afgebeelde stuk, weegt 63 gram en meet 60 m.M. in doorsnede.

De tweede, die zich in particulier bezit bevindt, is geheel aan den boven beschreven penning gelijk, maar heeft tot kantschrift: Steven van Rhemen to Remenshusen Gecom^e ter general^s: Reecken camer A^o 1694.

Op pl. I. 3 wordt deze penning, die niet door den stempelsnijder gesigineerd is, afgebeeld.

De omschriften van voor- en keerzijde vangen aan met een zesbladig roosje, waarbinnen een bolletje waarop kleine stippen zijn aangebracht. Op elk van de zes blaadjes van het roosje bevindt zich nog een groote stip. Ik vermoed, dat de tweede penning door DRAPPENTIER vervaardigd aan de afgebeelde gelijk is, maar de middellijn iets grooter was, denkelijk 65 m.M.

Tusschen 1694 en 1708 zijn verschillende penningen vereerd aan afgevaardigden naar de Staten-Generaal, die tijding brachten van behaalde overwinningen te land of wel van het innemen van belegerde steden. Daar dit meest bekende wapenfeiten betrof, vele uit den Spaanschen

Successieoorlog, zijn die vereeringen in de bijlage vermeld.

Verder ontvingen gouden medailles de predikanten JAC. LUDOLPHI (1701), SIBERSMA (1707) en Prof. J. G. GRAEVIUS (1702) voor hunne geschriften, den Staten-Generaal aangeboden.

In 1703 schijnen de stempels van verschillende grootten die tot het slaan der ambassadeurspenningen dienden onbruikbaar te zijn geworden, ten minste in de vergadering der Staten-Generaal van 6 Juni 1703 „is na voorgaende deliberatie goetgevonden ende verstaen, dat nieuwe stempels sullen werden gesneden van verscheyde grooten, om te pregen de Medailles, de welcke aen goude kettingen aen de Uytheemsche Ministers of andersints werden vereert”. J. VAN DER HOECKE schijnt de opdracht te hebben gekregen om de stempels te leveren. Welken stempelsnijder hij met dezen arbeid belast heeft, heb ik niet kunnen vinden, waarschijnlijk was het JOHANNES DRAPPENTIER ⁵²⁾, daar hij dezen eenige jaren later ook opdracht gegeven heeft een tweetal stempels voor ambassadeurspenningen te snijden. 12 Aug. 1704 wordt ter vergadering de declaratie van J. VAN DER HOECKE gelezen „wegens het maecken van twee gesneeden stempels van verscheyde grooten tot het praegen van medailles”. In hetzelfde jaar leverde VAN DER HOECKE den Staten-Generaal ook een medaillepers, die te 's-Gravenhage werd opgesteld en waarop de penningen in het vervolg werden geslagen. Ik vermoed, dat dit tot dusver op de Munt te Dordrecht geschiedde.

Intusschen schijnt de promptte betaling van de talrijke leveringen weer veel te wenschen te hebben overgelaten,

⁵²⁾ Zie over hem: *Nieuw Nederl. Biografisch Woordenboek* VII. kol. 383.

ten minste bij request van 30 April 1705 klaagt VAN DER HOECKE, die zich daarin „Mr. goutsmith van haer Hoogh Mogende” noemt, dat hij zeven recepissen wegens door hem in het voorgaande jaar geleverde kettingen en medailles niet betaald kan krijgen en verzoekt hij „dat de Suppliant niet alleen van zijn voorschrevene restanten, maer oock voor het toekomende van alle zijne verdere leverantien promptelyck ende sonder eenige kosten daer op te dragen voldaan en betaelt zoude werden”.

JOHAN VAN DER HOECKE vond ik voor het laatst als leverancier van kettingen en medailles genoemd op 13 Juli 1708, hij is 28 Augustus van dit jaar overleden. Zijn opvolger, de Haagsche goudsmid JOHAN DE GRAEF, wordt voor het eerst als leverancier vermeld 25 Oct. 1708.

Kort nadat J. VAN DER HOECKE in 1704 nieuwe stempels voor de ambassadeurspenningen had laten maken, schijnen er weer twee onbruikbaar te zijn geworden, die door nieuwe moesten worden vervangen. Uit het hieronder afgedrukt request van den medailleur JOHANNES DRAPPENTIER, dat 17 April 1709 ter vergadering der Staten-Generaal is gelezen blijkt, dat deze met veel tegenspoed te kampen heeft gehad voor hij zijn opdracht voltooid heeft. Hij deelt er in mede „over de voornoemde stempels over de drie jaren hebbende gearbeydt”, zoodat de opdracht hem door VAN DER HOECKE in 1705 of 1706 moet zijn gegeven. De inhoud van het request volgt hier:

Is ter Vergaderinge gelesen de Requeste van JOHANNES DRAPPENTIER, houdende, dat den goutsmith JOHAN VAN HOECKE aen hem Suppliant hadde aenbesteed het graveren van twee staale stempels, dienende voor haer Hoogh Mogende medailles, continerende aen de eene zijde het wapen van de Generaliteyt ende aen de andere zijde de wapens van de respective provinciën, ende dat voor de somme van seven hondert guldens, daertoe de voorschreve stempels door den voornoemden JOHAN VAN HOECKE aen hem Suppliant behandicht waren geworden;

dat na dat den Suppliant seer verre in zijn werck was geavanceert sich hadde geopenbaert soodanigh defect in een van de voornoemde stempels, dat hij Suppliant genootsaecht was geweest zijn werck te staecken daerom het nootsaekelyck was geweest aen hem Suppliant een tweede ter handt te stellen, dat hij Suppliant over de voornoemde stempels over de drie jaren hebbende gearbeydt zijn aengenomen werck tot soodanigen perfectie hadde gebracht, als de Afdrucksels daer van quamen uyt te wysen, versoeckende dewijl hij Suppliant van sijne zijde hadde voldaan ende gelevert, hetgeen aen hem besteedt was, ende in het harden van de voorschreve stempels een van de selve was komen te bersten, hem sulcks met geen reden konde werden geimputeert, dat haer Hoogh Mogende aen hem Suppliant ter saecke van zijn aengewende devoiren, yver en vigilantie van het wel opleveren der voorschrevene stempels, ende tot sustentie van zijn moeder, weduwe met seven kinderen, daer voor geliefden te contenteren, mitsgaders, dat in gevalle haer Hoogh Mogende geliefden goet te vinden hem Suppliant te ordonneren, om de voorschreve geberste stempel weder te vernieuwen, aen hem Suppliant geliefden te accorderen de helft van de voorschreve seven hondert guldens, bij avance ende ter goeder reeckeninge.

Besloten werd om den stempelsnijder op te dragen den gebarsten stempel te vernieuwen en hem de gevraagde 350 gld. te doen uitbetalen. In een tweede request, dat 3 Juli gelezen werd, verzocht hij, ten volle te worden betaald en dus nog 350 gld. te mogen ontvangen, hetgeen wordt goedgekeurd en bepaald „dat voorts den Suppliant in plaetse van de gebarste stempel een nieuwe sal snijden ende daervoor genieten een somme van twee hondert en vijftigh guldens eens, als hij zijn werck wel en loffelyck sal hebben volbracht”.

15 April 1710 zijn de stempels eindelijk gereed en deelt Drappentier mede „dat hij Suppliant bij de voorschreve tweede of laetste stempel zijn konst met meerder exactitude volbracht hadde als bij de eerste” en vraagt hij tevens betaling van de beloofde 250 gld.

Vrij zeker betreft het hier de bij VAN LOON II. blz. 53. 1 en 2 en blz. 54 afgebeelde penningen, die alle op beide zijden een zespuntig sterretje voor de omschriften hebben. Daar VAN LOON's werk tusschen 1723 en 1731 verschenen is, waren deze penningen toen reeds in gebruik en vond ik geen melding gemaakt van het aanmaken van nieuwe stempels voor in 1734. Afgebeeld pl. II. 4.

Alle drie (57, 60 en 65 m.M.) zijn mij in zilver voorgekomen, van de kleinste (VAN LOON II. blz. 53. 3) bezit het Kon. Penningkabinet een afslag in goud met oog, dat 115 gram weegt (*Cat. Kon. Penningkabinet* I. 483).

Reeds bij Resolutie van 28 Juni 1663 was, op voorstel van Raden en Generaalmeesters van de Munt, door de Staten-Generaal besloten, dat van de zoogenaamde „Goude Praesenten, door ordre van Haer Hoogh Mogende gemaect, tot beter verseeckeringe van de alloy en intrinsicque deughtsaemheyte der selver, een behoorlycke keure- en essay-preuve soude werden gedaen door den Essayeur-Generael, ter presentie van meergemelde Raeden en Generaalmeesters van de Munte". Deze „soo salutare Resolutie" was echter reeds geruimen tijd „in non observatie geraeckt", en daarom drongen Raden en Generaalmeesters van de Munt in Sept. 1711 bij de Staten-Generaal er op aan, dat zij op nieuw zou worden afgekondigd en stipt zou worden nagekomen. Vermoedelijk was wederom, even als in 1639 onder den goudsmid J. VAN DER MAA, gebleken, dat het goud voor kettingen en medailles van te laag gehalte was en wilde men dit in het vervolg voorkomen. Ter vergadering van 30 Sept. 1711, waarin deze remonstrantie gelezen werd, is besloten tot een nieuwe afkondiging over te gaan en werd den goudsmid DE GRAEF van het genomen besluit kennis gegeven. De gouden presenten zouden in het vervolg ter muntkamer geëssayeerd moeten worden en

bij richtig bevinden met het poinçon van de Generaliteit worden geteekend. Van het onderzoek bij den toets of steek door dekens en keurmeesters van het goudsmids-gilde zouden zij zijn vrijgesteld, daar de Muntkamer beschouwd werd als het hoogste ressort. Tot op het einde der 18de eeuw is deze Resolutie van nu af stipt nagevolgd en worden bij elke bestelling van kettingen, penningen of andere geschenken van goud steeds in het Register der Resolutiën en Notulen der Generaliteits Muntkamer vermeld de bevindingen omtrent het gehalte der aangeboden geschenken.

Talrijke kettingen, penningen en andere „vereeringen” zijn door DE GRAEF gemaakt gedurende den tijd, dat hij leverancier dier voorwerpen was (1708—1716), de in de bijlage afgedrukte lijst bevat slechts een opgave van de geschenken uit een historisch oogpunt van belang, hij heeft veel geleverd, maar is voor zijn diensten slecht beloond!

27 Febr. 1712 bericht hij reeds, dat hij bij zijn laatste levenrantie „sigh selve merckelycke schade hadde gedaen”, daar hem 3 gld. per ons goud betaald was geworden en hij het goud duurder heeft moeten inkoopen. Hij verlangt dan ook in het vervolg 4 gld. per ons en beklaagt zich 29 Febr. van dat jaar, dat hem vorige leveranties ten bedrage van 7000 gld. nog niet waren betaald. Daar hij zonder contante betaling geen goud kan bekomen verzoekt hij „ter goeden rekeningte te mogen ontfangen ses à seven duysent gulden”, welk verzoek wordt ingewilligd. In 1714 beklaagt hij zich wederom geen betaling te kunnen krijgen van het aandeel door West-Friesland en het Noorder-Quartier verschuldigd wegens door hem geleverde kettingen en medailles ten dienste van den Staat, welke klachten 16 Nov. 1715 herhaald worden. Dit bedrag, dat hem reeds in 1710 verschuldigd was, had hij zelf moeten

leenen „soodanig, dat hij in plaats van een maatige en reedelyke winste te genieten, sijnen arbeid en leverantie hem tot schaade en bij langer uitstel van betaalinge tot syne ruïne soude komen te strekken“. Al deze klachten, die ook nog herhaald zijn in een request van 14 Dec. 1715, bleven zonder gevolg. Hierop deelt DE GRAEF in een request van 27 Mei 1716 mede, dat nu er nog steeds geen betaling volgt voor zijn gedane leveringen „strijdende tegen alle regten, reeden en billijkheid en strekkende tot ruïne van Suppliant, van syn vrouw en kinderen, soo wel als tot schande en oneer van den Staat“, hij de hem in Febr. en Maart bestelde gouden kettingen en medailles⁵³⁾ niet kan maken.

DE GRAEF schijnt spoedig hierop failliet te zijn verklaard, ten minste 6 Jan. 1717 verzoekt JOHAN VAN RIELE, wien bijkens besluit der Staten-Generaal van 20 Nov. 1715 een gouden penning was toegekend, ter waarde van 100 dukatons, in plaats daarvan te mogen ontvangen de 100 dukatons, „daar de Suppliant door het faillieeren van den voornoemden goutsmith het effect van haer Hoogh Mogende Resolutie niet hadde genoten“.

Vermelden wij ten slotte nog, dat DE GRAEF in 1709 een gouden bokaal maakte, die volgens Resolutie der Staten-Generaal van 14 Sept. 1709 vereerd is aan generaal FREDERIK VAN GROVESTINS „door de Gedeputeerden te velde herwaerts afgesonden met de tijdinge van de victorie den elfden deser op de vijanden bevochten“. (Slag bij Malplaquet).

⁵³⁾ Deze waren bestemd voor de Secretarissen, die overgebracht hadden de tractaten van Barrière en met Groot-Brittannië gesloten (medailles), een gouden ketting en medaille voor den heer PALMQUIST, extra-ordinaris Envoyé van Zweden en een gouden ketting en medaille bestemd voor den kamerdienaar van den Keizer, alhier overgebracht hebbende de tijding van de geboorte van een aartshertog. Al deze personen ontvingen de waarde van het geschenk in guld.

De beker is versierd met het wapen der Staten-Generaal en bevindt zich nog in het bezit der familie SIRTEMA VAN GROVESTINS. Het is de eenige keer, dat ik in de 18de eeuw als geschenk van de Staten-Generaal aan een Nederlander een gouden beker vermeld heb gevonden.

Als opvolger van JOHAN DE GRAAFF, die eerst 9 Nov. 1740 overleed, wordt 23 Maart 1720 voor het eerst vermeld JOHAN DU VIGNON. Deze heeft heel wat minder vereeringen behoeven te vervaardigen dan zijn voorganger. Er vielen geen bringers van berichten van behaalde overwinningen of gesloten verdragen meer te begiftigen, zoodat het uitreiken van kettingen en medailles vrijwel beperkt bleef tot vertrekkende gezanten.

11 September 1734 is ter vergadering van de Staten-Generaal bericht dat „den stempel van de medaille, welke doorgaans gedaan wordt aan de kettingen voor extraordinaris Envoyés, te zamen ter waardye van 1300 gld. zeer uytgesleeten is, zoo dat geen nette medailles daar op meer kunnen werden gemaackt”. Besloten werd nu, dat een nieuwe stempel zal worden vervaardigd en werd den griffier Mr. FRANÇOIS FAGEL opgedragen daarvoor te zorgen. Deze schijnt het maken van de stempels te hebben opgedragen aan den medailleur CORNELIS VAN SWINDEREN, die aannam ze voor 600 gld. te leveren. Hij heeft echter het ongeluk gehad, dat een der stempels in het midden brak, zoodat die onbruikbaar was. Toen hij in 1738 tot stempelsnijder van de Provinciale Munt van Utrecht werd aangesteld, is hij door het vele werk op de Munt verhinderd den stempel te maken en heeft hij zich moeten wenden tot NICOLAAS VAN SWINDEREN ⁵⁴⁾ „van de selve kunst zijnde”, die een nieuwen stempel sneed. Deze leverde nu 11 Nov. 1739 zijn declaratie in, waarop 19 Nov. CORNELIS

⁵⁴⁾ Zie over hem: *de Navorscher* 1866. blz. 50, *de Wapenheraut* 1910. blz. 131 en *Cat. Kon. Penningkabinet* II. 2936.

VAN SWINDEREN het verzoek tot de Staten-Generaal richtte, dat zij „hem voor zijn tyd en arbeyd aan de gebroockte stempel besteed soodanige somme gelieven toe te leggen, als in reedelyckheyd zullen vinden te behooren”. Hem is voor zijn werk 200 gld. toegekend.

De door NICOLAAS VAN SWINDEREN vervaardigde penning draagt zijn monogram N. V. S. F(ecit) op de voorzijde. Vóór de omschriften op beide zijden bevindt zich een vijfbladig roosje, waarbinnen een stip, welke teekens op beide zijden eenigszins verschillen. Het zilveren exemplaar, aanwezig in het Kon. Penningkabinet, wordt in deel II. pl. XXXIII. no. 2931 van den *Catalogus der penningen*, in die verzameling voorhanden afgebeeld, het weegt 113 gram en meet 66 m.M. Op plaat II. no. 5 beelden wij het stuk af.

Het volgend jaar vernieuwde NICOLAAS VAN SWINDEREN nog de „twee stempels voor medailles van het kleynste slag”, waarvoor 29 Augustus 1740 zijn rekening in de vergadering der Staten-Generaal gelezen wordt.

Meer gesteld op klinkende munt dan op de verleende onderscheiding was de Secretaris van den gezant van wijlen Keizer KAREL VI (overleden 1740) HALLAY, aan wien bij zijn vertrek in 1741 een gouden ketting en medaille ter waarde van 600 gld. vereerd werd. Hij haastte zich de medaille aan den goudsmid DU VIGNON te verkoopen en — kon dit stuk weder dienen voor den Secretaris van den heer VAN RAESFELD, Minister Plenipotentiaris van den koning van Pruisen, die er in Jan. 1742 mede verblijd werd ⁵⁵⁾.

⁵⁵⁾ In 1762 deelt de goudsmid J. THOMEZE mede, dat hij „vermits bij inkoop de kettingen tot dito medailles van een vertrekkend Minister was magtig geworden, van het maken van nieuwe kettingen gedispenseert geworden was”. Ook in latere jaren komt het verkoopen van verleende onderscheidingen aan den leverancier herhaaldelijk voor.

Een typische metamorfose ondergingen de gouden ketting en de medaille ter waarde van 6000 gld., vervaardigd door JOHAN DU VIGNON, in Oct. 1739 bij zijn vertrek vereerd aan HORATIO, Baron WALPOLE of WOLVERTON, „extra ordinarius Ambassadeur en Plenipotentiaris van zijne Majesteyt van Groot-Brittannien”. Op last toch van zijn zoon en naamgenoot werden ketting en penning versmolten en daarvan vervaardigd een gouden kop met deksel, die de gegraveerde afbeelding vertoont van de voor- en keerzijde van den penning en van den ketting. De kop, afgebeeld en beschreven bij E. ALFRED JONES. *Old English gold plate*. London 1907. pl. XXIIa. p. 20a draagt de Londensche jaarletter voor 1739—1740 en het meester-teeken van den Londenschen goudsmid DAVID WILLAUME D.W.

JOHAN DU VIGNON is 3 Maart 1746 overleden en werd als leverancier van kettingen en medailles opgevolgd door FRANÇOIS DU VIGNON.

Toen in 1747 de Prins van Oranje stadhouder geworden was, droegen 10 Nov. van dat jaar de Staten-Generaal den medailleur NICOLAAS VAN SWINDEREN op „om de stempels tot de goude medailles, die aan de Heeren Ambassadeurs, extra-ordinaris Envoyé's en verdere buytenlantsche Ministers bij der selver afscheyd gegeven worden soodanigh te veranderen, dat de wapens van zijne Hoogheyd in het midden worden geplaatst tusschen de wapens van de Seeven Provinciën”.

De stempel der keerzijde is aldus door N. VAN SWINDEREN gewijzigd, de provinciewapens plaatste hij op een tweetal tot een krans verbonden bloeiende oranjetakken, zooals de grootste penning van 90 m.M., in *Vervolg* VAN LOON pl. LIII. 566 afgebeeld, doet zien. Deze penning draagt de initialen van den stempelsnijder, de omschriften van voor- en keerzijde vangen aan met een soort roosje, samengesteld uit 6 zeer kleine ronde balletjes, onder elkander

2-3-1 geplaatst. In het Kon. Penningkabinet bevindt zich een dergelijke penning, 67 m.M. groot, een proefslag in tin. Deze is op de voorzijde gemerkt N. v. S. en heeft daar vóór het omschrift binnen een bloemvormig schildje en relief een balletje, dat op de keerzijde echter ontbreekt. Op plaat II. 6 wordt die proefslag afgebeeld.

De eerste penning op die nieuwe stempels geslagen werd 14 Januari 1749 uitgereikt.

15 Juni 1753 vond ik FRANÇOIS DU VIGNON voor het laatst vermeld, hij overleed 13 Sept. van dat jaar. De Haagsche goudsmid JOHAN DE THOMEZE⁵⁶⁾, die reeds in 1747 verscheidene gouden doozen in opdracht van de Staten van Holland had vervaardigd, wordt 5 Dec. 1753 voor het eerst genoemd als leverancier van penningen en kettingen. In het Register der Resolutiën en Notulen der Generaliteits Muntkamer wordt hij op 18 Jan. 1754 vermeld als „zijnde benoemd om in plaatse van wijlen FRANS DU VIGNON de goude staaten medailles en der zelve keten te vervaardigen”.

De in 1704 aangeschafte medaillepers, waarop die „staaten medailles” geslagen werden, was in 1754 defect geraakt; op 4 Juli van dat jaar toch werd de rekening van den meester smid HENDRIK VAN VOORST gelezen „wegens reparatie gedaan aan de Medaille-Pers in de Manège of Laboratorium”⁵⁷⁾.

⁵⁶⁾ JOHANNES DE THOMEZE werd, na afgelegd examen, 31 Aug. 1743 aangesteld tot essayeur te 's-Gravenhage.

⁵⁷⁾ Die Manège bevond zich achter de Kloosterkerk, en was toegankelijk door een poort aan het Lange Voorhout vlak bij het koor van de kerk, ongeveer waar nu nog een hek is. Op een plattegrond van omstreeks 1750 staat bij die poort vermeld „Rijsschool”.

In het *Jaarboek van die Haghe* 1907. blz. 412 wordt vermeld, dat aan de Noordzijde van de kerk zich een ruimte bevond „die bekend staat onder den naam de Munt”. Mededeeeling van den

Weinig kettingen en medailles zijn door J. DE THOMEZE, dien ik voor het laatst vermeld vond in Aug. 1777 (hij overleed 26 Oct. 1778), vervaardigd en van dit kleine aantal waren de meeste nog bestemd voor vertrekkende gezanten en hunne secretarissen.

Tot zijn opvolger werd benoemd Mr. ALBERT JOHANNES DE THOMEZE, advocaat voor den Hove van Justitie en leverancier in goud en zilver⁵⁸). Deze overleed reeds 1 Nov. 1781 en heeft in den korten tijd dat hij werkzaam was slechts weinig kunnen leveren.

21 Aug. 1781 werd door de Staten-Generaal besloten om, conform den voorslag door Prins WILLEM V gedaan, als belooning voor het behaalde succes in den slag bij Doggersbank te vereeren den vice-admiraal JOHAN ARNOLD ZOUTMAN een gouden medaille ter waarde van 1300 gld. hangende aan een gouden ketting, de 3 extra-ordinaris Schouten bij Nacht SALOMON DEDEL, WILLEM VAN BRAAM en JAN HENDRIK KINSBERGEN, alsmede de 3 kapiteins WOLTER JAN, B^o. BENTINCK, ADRIAAN BRAAK en EVERT CHRISTIAAN STARING, ieder een dergelijke medaille, hangende aan een oranje lint.

Opdracht tot het maken dezer 6 penningen werd gegeven aan ALBERT JOHANNES DE THOMEZE, die op zijn verzoek een bedrag van 6000 gld. in voorschot ontving, daar hij „sig in verleegentheid bevind, in consideratie dat hij een soodanige quantiteit goud als tot deselve medailles en ketting vereischt word, niet magtig was, nog ook sig tegens soodanig onverwagt geval van de penningen daar toe noodig had kunnen voorzien”.

28 Sept. vertoont hij ter muntkamer 6 van de 7 bestelde

gemeente-archivaris Dr. W. MOLL, die de benaming „Laboratorium” voor deze ruimte nooit heeft aangetroffen.

⁵⁸) Hij werd, na geslaagd examen, 26 Mei 1772 aangesteld tot essayeur te 's-Gravenhage.

medailles, deze waren echter „bij inadvertentie” gemaakt op een waarde van 800 gld. De te lichte penningen werden nu versmolten en uit het gesmolten metaal drie medailles, elk tot een waarde van 1800 gld. vervaardigd, die 6 Nov. 1781 op de muntkamer „met de Staate leeuw zijn geworden gepoinçoeneerd”. Zij waren, even als de gouden ketting voor ZOUTMAN bestemd, vervaardigd door DE THOMEZE. Daar deze nu overleden was leverde zijn opvolger WILLEM DE KONING⁵⁹⁾, juwelier en goudsmid te 's-Gravenhage, die 6 Nov. 1781 op voorstel van den griffier Mr. HENDRIK baron FAGEL benoemd was, de 4 nog ontbrekende penningen, die van gelijke grootte en gewicht waren als die van DE THOMEZE. De declaratie door de erven van DE THOMEZE bij de Staten-Generaal ingeleverd vermeldde den gouden ketting en drie gouden penningen en bedroeg 6159 gld. 8 st., waarvan reeds 6000 gld. bij verschot was betaald, de goudsmid DE KONING ontving voor de vier door hem gemaakte penningen 5105 gld. 3 st.

29 Nov. was de geheele bestelling gereed gekomen en aan de Staten-Generaal afgeleverd, die nu aan den Prins van Oranje, als admiraal-generaal van de Unie werden ter hand gesteld, „met verzoek, om de selve aan den voornoemden Vice-Admiraal selve en voornoemde verdere

⁵⁹⁾ WILLEM DE KONIG (ik vond ook geschreven DE KONINK, KÖNIG en sedert 1790 W. KO(o)NING en Zoon) was een bekend juwelier te 's-Gravenhage. Hij leverde aan de Staten-Generaal in 1769 een juweelen ring voor freule DANKELMAN, eerste Dame d'Honneur van de Prinses van Oranje, „voor de moeite die de selve heeft genoomen om haer Hoog Mog. daagelyks van den toestand van hoogstgemelde haare Koninglyke Hoogheid seedert haar kraambedde te informeeren”. Ook bij de geboorte van den Erfprins WILLEM FREDERIK in 1772 en van Prins WILLEM GEORGE FREDERIK in 1774 werden haar juweelen vereerd, eveneens door DE KONINK geleverd, voor het op de hoogte houden der Staten-Generaal omtrent den toestand der Prinses.

officiëren uit den naam en van weegen haar Hoog Mog. en van syn Hoogheid te overhandigen, tot een bewys van het sonderling genoeg van haar Hoog. Mog. en van zijn Hoogheid over de ongemeene dapperheid door haar in de voorsz. actie getoont".

De penning, waarvan de stempels door N. VAN SWINDEREN vervaardigd zijn, „de ordinaris groote stempel van den Staat”, is afgebeeld in *Vervolg van LOON*. pl. LIII. 566 (blz. 158) en bij J. LE FRANCO VAN BERKHEY. *De Zeetriumph der Bataafsche Vryheid op Doggersbank* blz. 452. Dr. D. F. SCHEURLEER. *Onze Mannen ter Zee* III. blz. 209, 210. Hij heeft het ingesneden kantschrift: TER BELOONING VAN DE DAPPERHEIT GETOONT IN DE ACTIE OP DOGGERSBANK. 5 AUG. 1781.

Het exemplaar vereerd geweest aan ZOUTMAN met den bijbehorenden ketting werd in 1887 door zijn kleinzoon J. A. A. ZOUTMAN gelegateerd aan het Gemeentemuseum te 's-Gravenhage. De aan VAN KINSBERGEN toegekende medaille werd door dezen nagelaten aan het Kon. Nederl. Instituut, kwam vervolgens aan de Kon. Academie van Wetenschappen en berust thans in het Kon. Penningkabinet. Het stuk weegt 796 gram.

De penning voor BENTINCK bestemd, die hem niet is kunnen worden uitgereikt, daar hij 24 Aug. 1781 overleed aan zijn in den slag bij Doggersbank bekomen verwondingen, kwam voor in de 18—26 Febr. 1861 te Amsterdam gehouden veiling van het munt- en penningkabinet van Dr. G. MUNNICKS VAN CLEEFF onder no. 3124. Het werd uit die verzameling aangekocht door Jhr. J. P. TEDING VAN BERKHOUT en kwam bij de veiling van diens munt- en penningverzameling 9—13 Nov. 1885 te Amsterdam gehouden, waar het onder no. 736 in den catalogus beschreven wordt, door aankoop in het bezit van het

penningkabinet van TEYLER's Stichting te Haarlem. Dat exemplaar weegt 790 gram.

In den catalogus eener verkooping van inboedel te Amsterdam 16 Febr. 1819 in het Oudezijds Heerenlogement gehouden komt onder de rubriek „Zwaar gouden Gedenkpenning, Horlogeriën, Goud en Kostbaarheden” onder no. 1 zulk een penning voor, hij woog, met den ring 527½ engels ($\pm$ 811 gram).

Zoowel op geschilderde portretten als op kopergravuren wordt ZOUTMAN, getooid met den gouden ketting en dien zwaren plompen penning, afgebeeld. Van de meeste andere „Doggerbanksche helden” bestaan eveneens portretten waarop zij den penning, hangende aan een lint, dragen.

Ook de leverancier DE KONING heeft slechts weinige penningen en kettingen behoeven te vervaardigen. Ik vermeld hier den door hem geleverden „gouden deegen met brillanten bezet” volgens Secrete Resolutie van 27 April 1784 door de Staten-Generaal vereerd aan den baillu P. A. DE SUFFREN „voor de groote diensten in het behoud van de Kaap en de herovering van Tricomale door hem aan deesen Staat beweesen”. Deze degen „dit gering blijk van haar (de Staten-Generaal) erkentenis en dankbaarheid” kostte 18.000 gld. en werd DE SUFFREN in Aug. 1784 door de gezanten van den Staat bij het hof van Frankrijk overhandigd⁶⁰).

In 1788 werd de rust in de Nederlanden hersteld en de Acte van Garantie door de Nederlandsche gewesten ter bevestiging van het erfstadhouderschap gesloten. In de vergadering der Staten-Generaal van 27 Juni werd „bij deese geleegentheid aan de Heeren haar Hoog Mog.

⁶⁰) Zie voor den door de Nederl. O. I. Compagnie aan DE SUFFREN vereerden, door J. H. SCHEFF naar het ontwerp van FRANS HEMSTERHUIS vervaardigten penning, *Vervolg van LOON* 607. blz. 234.

Gedeputeerden in bedenken gegeven, daar deese solemneele Acte een evenement is van groot belang voor de Republicq en strekkende tot bevestiging van de Unie, of niet tot een perpetueele gedagtenis van dien een Medaille behoorde te worden geslagen". Het voorstel werd goedgunstig ontvangen en werd 1 Juli het rapport gehoord van een commissie benoemd om in deze van voorlichting te dienen. Besloten werd nu „dat de Raad van Staate zal worden verzocht om te doen vervaardigen een Medaille op het voorsz. Evenement toepasselijk en van de zelve te laten slaan een van goud om aan zijne Hoogheid den Heere Erfstadhouder Capitein-Admiraal-Generaal te worden aangeboden en voorts een bepaald getal van 100 van zilver om te worden gedistribueert onder de actueele leden en ministers van de Vergadering van haar Hoog. Mog., den Raad van Staate en Generaliteits Reekenkamer". De stempels voor de medaille, ontworpen door FRANS HEMSTERHUIS, werden vervaardigd door J. H. SCHEPP en 26 Sept. 1789 werd het goud en zilver, benoodigd voor één gouden en 100 zilveren exemplaren, geleverd door den goudsmid KONING, ter muntkamer geëssayeerd. 9 Aug. 1790 werden 66 zilveren medailles door den griffier Mr. HENDRIK baron FAGEL ter vergadering der Staten-Generaal overgegeven en werd 11 Aug. besloten, dat nog één exemplaar in goud voor de Prinses zou worden geslagen, terwijl de „vorstelijke kinderen" elk een afslag in zilver ontvingen. 14 Zilveren exemplaren die over bleven werden den Stadhouder aangeboden, „om daar mede naar hoogst-deszelfs goedvinden te handelen". Het *Vervolg* VAN LOON drukt op blz. 388 (noot 3) af de memorie wegens de kosten van de medaille van J. H. SCHEPP, waaruit blijkt, dat de beide gouden penningen 798 gld. 2 st. en 796 gld. 11 st. en 8 pen. kostten en de 100 zilveren elk 62 gld. 18 st. Op plaat LXXIV. 744 (blz. 387) van *Vervolg* VAN LOON

wordt de penning afgebeeld. Het gouden exemplaar, vereerd geweest aan Prins WILLEM V, dat 421,8 gr. weegt, bevindt zich in het Kon. Penningkabinet, waar ook een zilveren exemplaar, 272,5 gr. zwaar, berust. De penningen zijn alle op 's lands medaillepers te 's-Gravenhage geslagen. Deze was kort te voren in orde gemaakt naar aanleiding van de klacht van W. KONING 29 Mei 1789 ter kennis der Staten-Generaal gebracht „dat de schroef tot het maken der medailles voor haar Hoog Mog. door het gebruik van veele jaaren zoodanig was verlopen, dat den Suppliant buiten staat was om de voorsz. medailles daar op langer te kunnen schroeven”. Hij vroeg daarom deze door 's lands geschutgieter MARITZ te laten herstellen, waartoe besloten werd.

De enkele kettingen en penningen door KONING geleverd ter belooning van min of meer belangrijke feiten zijn in de bijlage vermeld. Volgens Resolutie der Staten-Generaal van 23 Sept. 1790 leverde hij juweelen tot een bedrag van 20.000 gld., die 13 Oct. „met een compliment ter materie dienende” werden aangeboden aan Prinses FREDERICA LOUISE WILHELMINA van Oranje ter gelegenheid van haar a.s. huwelijk met CAREL GEORGE AUGUST, erfprins van Brunswijk-Wolfenbüttel, terwijl 12 Dec. 1792 besloten werd van hem te koopen een paar orlietten, die 1830 gld. kostten, om te vereeren aan „Mevrouw DE MUNCHHAUSEN, staatsdame van bovengenoemde erfprinses van Brunswijk, die de Staten-Generaal dagelyks op de hoogte had gehouden van den toestand der prinses na hare bevalling op 6 Dec. van Prins WILLEM FREDERIK GEORGE LODEWYK van Brunswijk-Wolfenbüttel.

11 Jan. 1796 vond ik de laatste leverantie door KONING vermeld van een gouden ketting en een medaille, zonder opgave voor wien die bestemd was.

Na dien datum wordt in het Register der Resolutiën

en Notulen der Generaliteits Muntkamer nog slechts melding gemaakt van het essaieeren op 13 Maart 1797 ter Muntkamer van een gouden ketting en medaille „om te dienen tot een present van de Nationale Vergadering door den burger FEROTE aan den essayeur-generaal geexhibeerd”. Daar Prins WILLEM V in Januari 1795 ons land verliet, komt het mij niet waarschijnlijk voor, dat de beide laatst vermelde penningen, in Januari 1796 en Maart 1797 vervaardigd, nog het wapen van den Prins, omgeven door de wapens der 7 provinciën zullen hebben vertoond. Misschien is die zijde vervangen door een gegraveerd opschrift en heeft men de voorzijde behouden. In dat geval zijn de 8 Sept. 1794 ter muntkamer geëssaieerde „goude staate Medaille en het draatwerk voor de ketting, ter waarde van 1300 gld. om te dienen tot een present van afscheyd voor den Heer Baron LËYKAM, Extra ordinaris Envoyé van den Keurvorst van Keulen, alsmede een kleine goude medaille met het draatwerk voor deszelfs Secretaris” de laatste ambassadeurspenningen, die zijn toegekend.

A. O. VAN KERKWIJK.

's-Gravenhage.

BIJLAGE.

Opgave van personen, aan welke door de Staten-Generaal gouden kettingen en medailles zijn toegekend. Uitsluitend worden vermeld de namen van hen, die voor een feit van historisch of wetenschappelijk belang deze vereering ontvingen. Tenzij een andere penning vermeld wordt, bestond deze onderscheiding steeds uit den zoogenaamden „Ambassadeurspenning”¹⁾.

1629.

9 Maart. Besloten een gouden penning, hangende aan „een koorde van goud ende blauwe syde 't samen gevlochten”, te vereeren aan den jongen WOLFF, neef van kapitein WOLFF MISLICH²⁾, die 21 Febr. aan de Staten-Generaal uit Bredevoort had geschreven, dat hij „verscheyden entreprisen op aandeidinge van sijn neeff den jongen WOLFF op den vijant heeft voorgenomen oock geluckeleik uytgevoert”. De penning kostte 90 gld. 6 st.

31 Aug. Besloten, dat aan PIETER en DIRCK MULLER en aan JAN VROLAER, „die de voornaemste aanleyders geweest sijn op Weesel, considererende aen d'eene syde de goede affectie ende getrouwicheyt van de voorsz. persoonen tot desen Staet en aen d'andere syde hoe seer groot ende importaant den dienste, die sy aen tlant gedaen hebben sonderlinge bij dese tyt, ende dat daer en boven voor den dienste vant lant daeraen is gelegen, dat andere met een goet exempel werden geencourageert tot sulcke ende diergelycke entrepriesen, toe te leggen de somme van duysent guldens . . . ende daerbeneffens eene goude medaille ter waerde van 100 gld. tot eene memorie”.

1) De tusschen haakjes geplaatste cijfers, achter sommige toekenningen vermeld, verwijzen naar de pagina van dit artikel, waar nadere mededeeling omtrent de onderscheiding voorkomt.

2) Deze ontving, volgens Resolutie der Staten-Generaal van 24 Maart 1628 een gouden keten, door HENDRIK MIROU(w) voor 502 gld. 3½ st. geleverd, voor het veroveren van 2 stukken geschut.

1630.

12 Maart. Aan Kapitein MAERTEN TROMP een gouden penning, ter waarde van 120 gld., wegens het nemen van een „vijants scheepken”, dat door hem aan 't College der Admiraliteit te Rotterdam is opgezonden.

30 Maart. Aan DAVIDT PONTIUS, Extraordinaris Ingenieur, toegekend een gouden medaille³⁾, „ter saecke van devoiren in d'approches voor den Bosch gedaen”.

29 April en 15 Mei. De heer VAN DIJDEN „vereert met een medaille bezet met negen diamanten ende een goude kettinge daer aen ter waarde van 1700 gulden”, wegens zijn „cloeckmoedicheyt ende goede devoiren bij hem gedaen int executeeren van d'entreprise op de stadt Wesel den 19. Augusti a 1629 int werck gestelt”. (17).

30 April. Aan THEODORUS NIELS, Ingenieur, toegekend een gouden medaille³⁾, ter waarde van 114 gld., „in regart van sijne goede diensten gedurende 't belegh voor 's hertogenbosch extra-ordinaire gedaen”. (17).

18 Mei. Aan JACOB SCHOUTEN, Ingenieur, toegekend een gouden medaille³⁾, ter waarde van 114 gulden, „tot recompense van sijne extra ordinaris diensten ende arbeyt gedurende de belegeringe van 's Hertogenbosch gedaen”. (17).

9 Juli. Gouden ketting en medaille, te zamen ter waarde van 3000 gld., vereerd „aan den heer van MOERMONT, als recompensie over sijne goede devoiren uit aenwysen ende berichten van gelegentheyt der plaetsen daer de nieuwe fortten, waterleydingen ende wercken aen ende tusschen Bergen op den Zoom ende Steenberghe, respective sijn gemaect ende geleyt”⁴⁾.

2 Aug. Gouden penning en medaille, vereerd aan „den gewesen Generael LONCK in dienst van de West indische Compie, tot recompense van sijne goede diensten ende devoiren int veroveren van fernambuco”, ter waarde te zamen van 720 gld. 16 st. LONCK verscheen 23 Sept. in de vergadering der Staten-Generaal en is hem de gouden ketting om den hals gehangen.

23 Sept. Kapitein CRUININGEN toegekend een medaille van 150 gld., wegens het tot zinken brengen van schepen voor Duinkerken.

³⁾ Misschien de bij VAN LOON II. blz. 183 afgebeelde triumphpenning.

⁴⁾ Gemaakt door HANS BOUWENS (VAN DER HOUVE).

3 Oct. Den heer VAN ESSEN toegekend een gouden medaille, ter waarde van 150 gld., voor een zending naar de Staten der provincie Friesland.

1631.

3 Juni. Gouden penning, ter waarde van 150 gld., toegekend aan Kapitein CORNELIS VAN OYEN, wegens „het combat navael welck hij met syn schip alleen iegens drie duynkerkers couragieuselyck heeft uytgestaen”. De penning was bestemd „om te hangen aan den gouden kettingh die 't college ter admiraliteyt tot Amsterdam hem hebben vereert ter saccke dat hij den vyant in 't voorsz. combat soo couragieuselyck ende manhaftich heeft affgeweert oock beschadigt”.

1636.

Gouden medaille, ter waarde van 150 gld., toegekend aan Kapitein SWART „varende met commissie op een van de cruyssers scheepen nyt Zeelandt ende dat in recompensie van dat hij zigh soo dapper ende mannelyck heeft gedragen jegens eenen moorman varende van Duynekereken”.

1637.

15 April. „Affgegoten medaille”, ter waarde van 150 gld., vereerd aan „LELIO, graeff van POMPEO, hiervoren ritm^r. in dienst van desen staet”. De penning werd door den goudsmid CHARLES CODDE vervaardigd. (19).

23 Juni. Gouden ketting⁶⁾, die 524 gld. 10 st. kostte, gemaakt voor den heer GALITSIUS GALILEO, naar aanleiding van wat hij „aen haer Ho. Mo. heeft bekend gemaect in 't regart van de observatie in den loop des hemels”. (23).

1638.

24 Nov. Gouden ketting en gegoten medaille⁶⁾, vereerd aan „den admirael JOL, ter saecke dat hij hem couragieuselyck heeft getoont jegens de Spaansche silvervloot”. De penning kostte 707 gld. 7 st. 8 pen. (19).

15 Dec. Gouden gegoten medaille⁶⁾, vereerd aan Kapitein DENYS, kostte 136 gld. 9 st. (19).

1639.

1 Jan. Gouden penning⁶⁾, vereerd aan „Capiteyn PIETER VAN

⁵⁾ Gemaakt door HANS BOUWENS (VAN DER HOUVE).

⁶⁾ Gemaakt door JOHAN VAN DER MAA.

DEN BROUCK, resorteerende onder 't College ter Admiraliteyt tot Rotterdam, tot erkennisse, dat hij hem couragieuselyck heeft gedefendeert met sijn onderhebbende Schip tegens seven fregatten van den vyandt". De penning kostte 123 gld. 2 st.

24 Febr. Gouden ketting met een medaille, toegekend aan L^t. Admiraal TROMP, als belooning voor het gevecht, dat hij „met den capteyn commandeur BANCKERT oock andere sijne bij hebbende capiteynen heeft gehad met den vijandt voor Duynkercken". BANCKERT ontving een gouden ketting van 800 gld., en elk der kapiteins een van 400 gld.

Toen TROMP 10 Maart 1639 ter vergadering verscheen werden hem ketting en medaille om den hals gehangen en bepaald, dat een schalm van den door J. VAN DER MAA vervaardigden ketting zal „worden gestuyrt aan den essayeur-generaal om de selve op te halen ende 't assayeeren". (20).

27 Mei. Gouden ketting, vereerd aan „S^r. d'AMONTOT die aen haer Ho. Mo. heeft overgebracht de ratificatie van den Coninek van Vranckryck op het tractaat van subsidie voor dit loöpende jaer 1639". De ketting kostte 1200 gld. 13 st. en was gemaakt door den muntmeester ADRIAEN SIMONSZ. ROTTERMONT te Dordrecht.

1640.

24 Juli. Gouden ketting, toegekend aan den Vice-Admiraal WITTE CORNELISZ. DE WITT, „in recompensie van sijne devoiren gedaen jegens de Spaensche vloot in Duyns. anno 1639".

De ketting, vervaardigd door CAREL CODDE, kostte 1003 gld. 19 st. Voor het zelfde feit ontving „kapitein CATS, schout bij nacht en commandeur" een ketting, die 704 gld. 17 st. kostte en Commandeur BANCKERT een ketting van 700 gld. 3 st. Oorspronkelijk was bij besluit der Staten-Generaal van 19 Mei 1640 toegekend aan WITTE CORNELISZ. DE WITT, JAN EVERTSEN en BANCKERT een gouden ketting met medaille, de laatste ter waarde van 200 gld., maar toen ter vergadering van 13 Juli 1640 bericht werd, dat „de selve medailles niet en sijn te becomen"⁷⁾, werd besloten, dat de gouden kettingen „elcx in plaets van de voorsz. goude medailles in goude schalmen sullen worden vergroot en verswaert ter concurrentie van de voorsz.

⁷⁾ Denkelyk zullen de vormen waarin de penningen gegoten werden, onbruikbaar zijn geworden.

twee hondert gulden, waerop de voorsz. medailles sijn begroot geweest".

18 Aug. Gouden penning, door J. VAN DER MAA vervaardigd, voor Kapitein DEN UYL „in erkenenis van de goede debvoiren bij hem gedaen in 't veroveren van een vyandts prince", kostte 602 gld. 6 st. (Hoewel de Resolutiën der Staten-Generaal slechts melding maken van een penning, is hier waarschijnlijk een ketting met aanhangenden penning bedoeld).

20 Aug. Gouden ketting, door „ADRIAEN ROTTERMONT, goudsmid ende muntmeester tot Dordrecht" gelcverd, voor Vice-Admiraal WITTE CORNELISZ. DE WIT „tot erkenenis van sijne goede debvoiren bij hem gedaen int veroveren van een vijandts prince", kostte 1526 gld.

26 Oct. Gouden penning, vereerd aan Kapitein FLORANT „tot een erkenenisse van sijne goede debvoiren in Sept. 1639 tegens den vyandt in zee gepleecht int overnemen van 170 coppen". De penning^{s)} kostte 200 gld. 10 st.

Den 3den Oct. was besloten hem toe te kennen een bedrag van 200 gld., maar FLORANT verzocht, dat dit bedrag zou mogen worden „geconverteerd in een gouden pennineck", aan welk verzoek werd voldaan.

v. d. MAA leverde einde van dit jaar nog twee gouden kettingen met medailles voor Ritmeester LINDENAER (300 gld. 15 st.) en voor Capiteyn ARENT VAN HAERSOLTE (300 gld. 12 st.).

1642.

20 Febr. Gouden ketting en medaille^{s)}, vereerd aan „den capiteyn ende sergeant-major CARPENTIER", kostte 283 gld. 10 st.

13 Maart. Gouden medaille^{s)}, volgens Resolutie der Staten-Generaal van 1 Juni 1641 voor Kapitein JORIS PIETER BROUCK „staende op de repartitie van Vrieslandt", kostte 76 gld. 9 st.

28 Mei. Gouden ketting^{s)}, vereerd aan „St. DE CRÉCY over en ter saccke, dat hij bij expresse last van Coninek van Vranckryck haer Ho. Mo. heeft gecommuniceert de veroveringe van Colioure en andere advantagien door de wapenen van Vranckryck becomen ten laste van gemeenen vyandt". Kostte 300 gld. 7 st.

^{s)} Gemaakt door JOHAN VAN DER MAA.

30 Aug. Gouden ketting⁹⁾ voor Kapitein JORIS VAN DEN BROUCK, „voor het veroveren van een vyants fregat met zijn onderhebbent jacht”, kostte 300 gld. 18 st.

31 Aug. Gouden ketting, ter waarde van 300 gld., toegekend aan Capiteyn CORN. EVERTS „over ende ter saecke, dat hij een Duynckercker fregat couragienselenek aen boort geclampt, oock vermeerstert en onder d'admiraliteyt in Zeelandt opgebracht” (heeft).

9 Sept. Gouden ketting⁹⁾, vereerd aan den heer RHOO, „extra ordinarius ambassadeur van den Coninek van Groot Britagnie”. Hij had 30 Mei 1641 aan de Staten-Generaal „eerst bij monde ende daernaer in geschrifte voorgedragen raeckende de marchants ende 't redres bij de selve gedefendeert int stuck van de Tarra der Engelsche Laccenen”.

9 Oct. Gouden ketting⁹⁾, vereerd aan „WILLEM COULSTER, capiteyn ter zee in erkentnisse dat hij hem int veroveren van een vyants schip wel heeft gequeten” (kostte 301 gld. 3 st.).

9 Oct. Gouden ketting⁹⁾, vereerd aan „den capityn MANGELAER ter saecke dat hij een vyants schip van oorloch eerst aan boort heeft geleyt, doch daer off geraeckt wesende bij capiteyn COULSTER is verovert” (kostte 200 gld. 6 st. 8 penn.).

31 Dec. Gouden medaille⁹⁾ „om vereert te worden aan capiteyn LIEVEN DE ZEEUW”, kostte 115 gld. 17 st.

Dit jaar vervaardigde v. d. MAA nog talrijke gouden kettingen en medailles voor buitenlandsche afgevaardigden wegens het verbond met Frankrijk gesloten, zoo o.a. een gouden ketting voor den Franschen afgezant D'AVAUX van 10.000 gld.

1645.

22 Dec. Gouden ketting en medaille⁹⁾, ter waarde van 1200 gld., toegekend aan Admiraal WITTE CORNELISZ. DE WIT, „tot recognitie van synen goeden dienst geduyrende de voyagie nae Denemareken met syn onderhebbende vlooten gedaen”. 5 Jan. 1646 verscheen hij in de vergadering der Staten-Generaal „ende is hem om den hals gehangen den gouden kettingh met de medailje daeraen hangende”.

⁹⁾ Gemaakt door JOHAN VAN DER MAA.

1646.

2 Nov. Gouden ketting¹⁰⁾, „voor den heer POPPINGH, afgesante van de stadt Lubecq, die alhier met haer Ho. Mo. den 25 Oct. lestleden een tractaet van Intromissie heeft gesloten”, kostte 1036 gld. 14 st.

1648.

22 Mei. Gouden ketting¹⁰⁾, vereerd aan JO^r. VAN OSMAEL, Heer van Valekenburch”, kostte 311 gld. 2 st.

1649.

15 Juni. Gouden ketting met medaille¹⁰⁾, ter gezamenlijke waarde van 200 glds., toegekend aan JOHANNES BLAU voor het door hem aan de Staten-Generaal aangeboden werk „*Novum et magnum Theatrum urbium belgicae*”, de ketting en medaille werden hem vereerd „in plaats van gelt, het welck hem den 4^{en} deses is toegeleyt”. (23).

10 Oct. Gouden ketting¹⁰⁾, vereerd aan „GORSITO ULEFELT, extra-ordinaris ambassadeur van den Koning van Denemareken, staende op sijn vertreck ende alhier gemaect hebbende twee tractaten in den naem van Hoochst gem. Coninek met desen Staet”. Kostte 6211 gld. 12 st. Zijn Secretaris ontving een ketting, die 828 gld. 17 st. kostte.

1654.

2 Maart. Gouden kettingen¹⁰⁾, toegekend aan „de twee edel-luyden van de Heeren Hare Ho. Mo. hebbende overgebracht de tractaten van vrede met de Republycque van Engelant gesloten”, elke ketting kostte 315 gld. 15 st.

15 Sept. Gouden medaille¹⁰⁾, ter waarde van 150 gld., toegekend aan LUCAS VAN DER LINDEN „tot een recognitie voor de moeyte bij hem genomen in het maecken van de translaeten uyt de poolsehe in de latijnsche tale getrocken uyt de poolsehe Boecken die een der affgesondenen van den Heere Grootvorst van Moscoven den 18 May mede lestleden nevens sijnen Briefff van credentie aan hare Ho. Mo. overgelevert”.

9 October werden door J. VAN DER MAA gemaakt 16 gouden medailles, te zamen kostende: 3200 gld., bestemd voor „de coop-lieden, die sonder eenige hoope van gewin hare Ho. Mo. gediend hebben mitsgaders de arbiters van deser zijde aengesteld ende die

¹⁰⁾ Gemaakt door JOHAN VAN DER MAA.

geene, die de meergemelte heeren extra ordinaris ambassadeurs met hare advisen ende directien gedurich gedient hebben, sijnde sestien in getal". Het betrof restitutie van door den Koning van Denemarken prijsgemaakte schepen en koopmansgoederen. (23).

1659.

23 Oct. Gouden ketting en medaille ¹¹⁾, ter waarde van 600 gld., toegekend aan Prof. JACOBUS GOLIUS ¹²⁾, hoogleeraar in de wiskunde en de Arabische taal aan de Hoogeschool te Leiden, „voor sijne genomene moeyte int adsisteren van de 3 afgesanten van Sauton e prinsen van Sale". Bij schrijven van 7 Nov. betuigde de hoogleeraar zijn dank voor dit geschenk.

1660.

31 Mei. Gouden ketting en medaille ¹¹⁾, ter waarde van 1000 gld., verceed aan „lord GERRET, die Hare Ho. Mo. vergader eñ heeft opgehaalt en geintroduceert ten tyle als deselve den Coninck van Groot Brittagne alhier in den Hage heeft verwillecompt gecongratuleert e gecompimenteert".

14 Juni. Gouden ketting met medaille, ter waarde van 100 zilveren ducats, toegekend aan „Capt. e major BEVEREN op gisteren gebracht hebben de brieven van Hare Ho. Mo. Exc. gedep". in Denemarcken, houdeñ notificatie van het sluyten, teecken en e publiceren van vrede tusschen de twee noorder croonen".

1662.

30 April. Gouden ketting en medaille, ter waarde van 100 ducats, toegekend aan CORNELIS ASCANIUS VAN SYPESTEIN voor het overbrengen uit Parijs aan de Staten-Generaal van het tractaat 27 April tusschen Frankrijk en de Republiek gesloten.

11 Dec. Besloten „dat aen den Agent JERONIMO NUNES DA COSTA in qualiteit als Secretaris van den heer ambassadeur van Portugal na de uytwisseling van de wederzijdts ratificatien van 't bewuste Tractaat tusschen de Croon van Portugal ende desen Staat in den voorleden jare gemaect", zal worden vereerd een gouden ketting en een medaille van 800 gld.

¹¹⁾ Gemaakt door JOHAN VAN DER MAA.

¹²⁾ Zie den penning op zijn overlijden 28 Sept. 1667 bij VAN LOON III. blz. 2.

De ambassadeur zelf had in Aug. 1661 een ketting ter waarde van 3115 gld. 5 st. ontvangen ¹³⁾.

1663.

5 Mei. Gouden medaille ¹⁴⁾, ter waarde van 100 ducats, toegekend aan Capitein JORIS CAULDRY voor het aanbieden aan de Staten-Generaal van „4 stuken schilderije namentlich van de steden Algiers, Tunis, Tripoli ende Malta”.

1666.

16 Jan. Gouden medaille, ter waarde van 100 rijksdaalders, toegekend aan BARENT TE(N) HAVE „geboortich van Lichtenvoorde en jegenwoordich woonende tot Aelten”, wegens het veroveren van het kasteel en de stad Lichtenvoorde op de Munsterschen ¹⁵⁾.

26 Maart. Besloten, dat een gouden ketting, ter waarde van 1200 gld., en een medaille ¹⁴⁾ van 100 gld. zal worden vereerd aan de heeren CLINGENBERGH ¹⁶⁾, CHANISIUS, BLASPIEL, ROMSWINCKEL en COPES, „ministers van den Coningh van Denemarcken, mitsgaders van den heere Churfurst van Brandenburg respective gevaceert hebbende tot het maecken der respective Tractaten onlanex met Syne Conincklycke Majesteyt ende Churfurstelycke Doorluechticheyt opgericht”.

6 Mei. Gouden ketting en medaille ¹⁷⁾, ter waarde van 350 gld., vereerd aan „den Secretaris van den Heer Bisschop van Munster, ahier overgebracht hebbende de ratificatie vant Tractaet 18 April lestleden met den selven heere Bisschop binnen Cleve geslooten”.

25 Mei. Gouden ketting met een medaille ¹⁷⁾, ter waarde van 500 gld., vereerd aan den „Envoyé van den heere Bisschop van Paderborn, overgebracht hebbende de acte van guarantee van den selve heere Bisschop opt Tractaet van vrede tusschen desen staet ende den heere Bisschop van Munster gesloten”.

10 Juli. Gouden ketting ¹⁴⁾, ter waarde van 300 gld., vereerd

¹³⁾ Gemaakt door JOHANNES VAN DER MAA.

¹⁴⁾ Gemaakt door PIETER VERDIJN.

¹⁵⁾ *de Navorscher* III (1853). blz. 260.

¹⁶⁾ Bij besluit van 20 Oct. 1667 werd hem nog een tweede ketting en medaille, eveneens door P. VERDIJN vervaardigd, ter waarde van 3000 gld. verleend.

aan den „camerjoneker VON PUDEWEIS", die aan de Staten-Generaal de tijding bracht van de geboorte van den zoon van FRIEDRICH WILHELM, Keurvorst van Brandenburg, LUDWIG (geb. 28 Juni 1666).

8 Dec. Besloten, dat voor ieder van „de heeren KLINGENBERCH, CHARISIUS, ROMSWINCKEL, COPES, MULLER ende VICQUEFORT, ministers van den Koning van Denemarken, Keur- en Vorst van Brandenburg, Luneburg, gevaceert hebbende in saecken raeckende het Tractaet van alliancie defensive, onlangs met desen Staet gesloten", gemaakt sal worden een gouden ketting¹⁷⁾, ter waarde van 1200 gld. en een medaille van 100 gld.¹⁸⁾.

1667.

10 Juni. Gouden ketting en medaille, ter waarde van zes honderd gulden¹⁷⁾, toegekend aan JOSEPHUS ATHIAS, voor een exemplaar van „seeckeren hebreuschen Bijbel", aan de Staten-Generaal aangeboden, „sijnde volgens de attestatiën van de Theologische faculteyten ende professoren van de Hebreeuwsche tale in de Universityten tot Leyden, Utrecht, Francker ende Groninge de correxte ende exacte druck als noyt voor desen uytgecomen is".

28 Juni. Gouden ketting en medaille, ter waarde van 1200 gld.¹⁷⁾, toegekend aan Kapitein JAN VAN BRAKEL, wegens het vermeesteren van het schip Royal Charles. 5 Juli verscheen hij in de vergadering der Staten-Generaal en is hem de gouden ketting „door den agent DE HEYDE omgehangen". (25).

1 Aug. Aan Capitein VRYENES, die aan de Staten-Generaal namens de vredeonderhandelaars te Breda de tijding overbracht van het onderteekenen der vredesvoorwaarden, werd een gouden ketting en medaille, ter waarde van 1000 ducats¹⁷⁾, toegekend¹⁹⁾.

7 Dec. Gouden ketting en medaille, te zamen ter waarde van 600 gld., verceerd aan de beide Secretarissen „van de heeren

¹⁷⁾ Gemaakt door PIETER VERDIJN.

¹⁸⁾ Blijkbaar vond men deze vereering te gering, want 20 Oct. 1667 werd besloten dat „boven de allebereyts ontfangen vereeringe noch sal toegevoecht werden een goude kettingh 6 medaille er waerdye van dertich hondert gld."

¹⁹⁾ Nog vervaardigde PIETER VERDIJN talrijke gouden kettingen en medailles voor buitenlandsche afgezanten en hunne secretarissen, die bij de vredesonderhandelingen tegenwoordig waren.

Sweetsche Mediateurs gevaceert hebbende op de vredehandelingen tot Breda"²⁰).

24 Dec. Gouden ketting en medaille, toegekend aan den Luit.-Admiraal VAN GENT, ter waarde van 2500 gld., aan den Vice-Admiraal DE LIEFFDE, ter waarde van 2000 gld., aan den Schout bij Nacht VLUCH, ter waarde van 1500 gld., en aan den Kapitein THOMAS THOBIAZ., ter waarde van 1000 gld., wegens het vermeesteren van het schip Royal Charles. (25).

1668.

17 Febr. Besloten dat „voor den heer TEMPEL, Extra Ordinaris Envoyé van den Coningh van Groot-Brittaniën, ten respecte, dat de selve drie considerable Tractaten met desen Staet gesloten heeft, gemaect sal worden een goude kettingh ende medaille ter waerdye van ses duysent guldens²¹), ende voor desselfs broeder N. TEMPEL een goude kettingh ende medaille ter waerdye van twee duysent gulden²¹), ende dat in consideratie van de goede ende aengenome diensten bij den voornoemden N. TEMPEL in de jegenwoordige conjuncture van den Lande gedaen”.

1669.

10 Oct. Besloten „dat voor yder van de twee heeren afgesanten van den Heere Churfurst van Ceulen, prince van Luyck gemaakt sal werden een goude kettingh met een Medaille²¹), ter waerdye van twaalf hondert gulden”. (29).

1671.

18 Aug. Besloten, dat voor ieder van de 2 afgezanten „van den Heere Churf. van Cöln, prince van Luyck, over de differenten ontstaen ter saken van de Souverainiteyt over het Hnys ende heerlyckheyt van La Rochette, mitsgaders de heerlyckheyt van Lith”, gemaakt zal worden een gouden ketting met een medaille²¹), ter waarde van 1200 glds.

1672.

11 Maart. Besloten dat „aan Don MANGEL FRANCISCO DE LIVA, exts. Envoyé van Koning van Spaignen ende in erkentnisse van diensten bij de selve aan desen Staat gedaan in het maken van de bewuste acten van secours ende hetgeen wijders daerop is gevolgt”,

²⁰⁾ Zie voor deze penning: *Jaarboek* 1934. blz. 136.

²¹⁾ Gemaakt door PIETER VERDIJN.

zal gegeven worden een gouden ketting met medaille, ter waarde van 4000 gld. en aan zijn Secretaris een ketting en medaille²²⁾, ter waarde van 600 gld.

1676.

10 Oct. Gouden ketting en medaille²²⁾, ter waarde van 1300 gld., vereerd aan „den heer ZUR MULLEN, extra-ordinaris afgesante van den Heer Bisschop van Munster, de deser zyds Acte van Ratificatie van het jonghst opgerechte Tractaät met separate Arttekelen van dien tussehen sijne Koninglycke Majesteyt van Spaigne ende haer Ho. Mog. ter eenne ende den hoogh-gemelte Heer Bisschop van Munster ter andere zijde den twaelfden October des voorleden Jaers 1675 geslooten ende gheteeckent”.

1678.

15 Aug. Besloten om „Ridder Baronnet TEMPLE, extra-ordinaris Ambassadeur van Syne Koninghlycke Majesteyt van Groot Brittannië, de deser zyds Acte van Ratificatie opt jonghste geconvenieerde tussehen hooghst-gedachte syne Majesteyt ende Haer Hoog Mog. den 25 July laetsleden alhier in den Hage geslooten ende gheteeckent”, te vereeren een gouden ketting met medaille²²⁾, ter waarde van 6000 gld. en zijn Secretaris een dergelijke onderscheiding²²⁾ van 600 gld.

1679.

15 Oct. Besloten, dat den edelman BICKER, die de tractaten „van Vrede en Commercie tussehen sijne Koninghlycke Maj. van Sweeden ende haer Hoog. Mog. heeft overgebracht”, vereerd zal worden met een gouden ketting en medaille²²⁾, ter waarde van 100 dukatons.

1684.

7 Aug. Besloten, dat aan graaf d'AVAUX voor het „perfectioneren van den Twintighjarigen Treves, teghens die van zijn Koninghlycke Majesteyt van Vranckryck geëxtradeert ende uytghewisselt met het separaet Articul van dien”, vereerd zal worden een gouden ketting en medaille²³⁾, ter waarde van 6000 glds. en aan zijn Secretaris een dergelyk geschenk van 600 gld.

De goudsmid ADRIAAN VAN HOECKE maakte nog talrijke gouden

²²⁾ Gemaakt door PIETER VERDIJN.

²³⁾ Gemaakt door ADRIAAN VAN HOECKE.

kettingen en medailles voor de buitenlandsche gezanten bij het tot stand komen van dit 20-jarig bestand tusschen Frankrijk, Spanje en de Nederlanden.

1685.

27 Dec. Besloten, dat aan „den Heer PAUL VAN FUCHS, Extra-ordinaris-Envoyé van zijn Churfurstel. Doorl. van Brandenburg aan desen Staat” en „in achtinge genomen zijnde, dat door den gemelten Heer FUCHS alhier in den Hage is ghesloten een Tractaet tot extinctie van Syn Churfust. Doorluchtigheys praetensien op desen Staet”, zal worden vereerd een gouden ketting en medaille²⁵⁾, ter waarde van 2600 gld., en aan zijn Secretaris een van 300 gld.²⁴⁾.

1693.

3 Jan. Besloten, dat een gouden medaille, ter waarde van 100 gld.²⁴⁾, zal worden vereerd aan „den officier bij den Heere Prince van Luyck herwaerts afgesonden, met de tydinge van het verlaten van Huy door den vijandt”.

12 Jan. Gouden medaille en ketting, ter waarde van 500 gld.²⁴⁾, „voor een officier van den Landtgraef van Hesse-Cassel afgesonden met de tydinge van het verlaten van Rhynfels”.

1695.

4 Sept. Gouden ketting en medaille, ter waarde van 1300 gulden²⁵⁾, vereerd aan „den soon van N. FONCÉCA, dewelcke gisteren nacht alhier heeft aangebracht de tydinge van de overgave van het Kasteel van Namen”.

1696.

16 Dec. Besloten, „dat aen de Heeren DU HARLAY, DE CRECY en COLLIERES, extra-ordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiaristen van hoogst gedachte syn Majesteyt van Vranckryck, als gesamentlyck gesloten en geteeckent hebbende de Tractaten van Vreede en van Commerce tusschen hoogst-gedachte syne Majesteyt ende haer Hoog Mogende sal werden vereert een goude kettingh en de Medaille van ses duysent guldens voor yeder ende aen hare Secretarissen yeder een van ses hondert guldens”²⁵⁾.

²⁴⁾ Gemaakt door ADRIAAN VAN HOECKE.

²⁵⁾ Gemaakt door JOHANNES VAN HOECKE.

20 Dec. Besloten, „om den Heere CANON, extra-ordinaris Envoyé van de Koninginne Douairière van Polen, Hertoginne van Lotharingen”, bij den vrede van Rijswijk te vereeren een gouden ketting en medaille, ter waarde van 1300 gld.²⁶⁾.

1698.

10 April. Besloten, „om aan de Heeren Extra ordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarissen van Syne Koninghlycke Majesteyt van Sweden, Grave BONDE en Baron VAN LILLIENROOT, als mediateurs van de laatste gesloten Vreede”, te vereeren ieder een gouden lampet, ter waarde van 10.000 gld.²⁶⁾ en aan den Secretaris van de ambassade een gouden ketting en medaille, ter waarde van 800 gld.²⁶⁾.

(Tusschen Oct. 1697 en 14 April 1698 was voor een bedrag van omtrent 150.000 gld. aan gouden kettingen en medailles „soodanigh als men gewoon is aen Ministers, van gelycke character op haer vertreck te geven” en bovenvermelde twee gouden lampetten, vereerd aan ambassadeurs en plenipotentiarissen, afgevaardigd geweest tot het sluiten van den vrede van Rijswijk, vervaardigd). (32).

1699.

12 Febr. Gouden ketting en medaille, ter waarde van 800 gld.²⁶⁾, vereerd aan PIETER DE LA FONTAINE, neef van den heer COLJER, ambassadeur en plenipotentiaris van de Staten-Generaal, die de tijding overbracht van de gesloten tractaten tusschen den Keizer, den Koning van Polen, den Czaar van Rusland en de Republiek van Venetie met Turkije, „onder de meditatie van Syne Majesteit van Groot Britannien ende van haer Hoogh Mogende”.

1701.

7 Sept. Aan den Luitenant Collonel SCHMETTEAU vereerd een gouden ketting met medaille²⁶⁾, ter waarde van 1300 gld., „wegens de reyse door hem gedaen naer Denemarcken”.

28 Dec. Gouden medaille²⁶⁾, ter waarde van 600 gld., vereerd aan JACOBUS LUDOLPHI, wegens aanbieding aan de Staten-Generaal van zijn werk „*Psalterium Davids Athiopice e Latine*”. (34).

²⁶⁾ Gemaakt door JOHANNES VAN HOECKE.

1702.

26 Juni. Gouden medaille²⁷⁾, ter waarde van 300 gld., vereerd aan A. DE KASTAIGNE, „gebracht hebbende de eerste tydinge van de capitulatie van het guarnisoen van Keyerswaert”.

15 Juli. Gouden medaille, ter waarde van 150 gld.²⁷⁾, vereerd aan Professor GRAEVIUS, wegens aan de Staten-Generaal aangeboden exemplaren van zijn „*Oratie op 't overlyden van syne Maj. den Koning van Groot Brittannien, glorieuser gedachtenisse*”. (34).

1703.

30 April. Gouden ketting en medaille²⁷⁾, ter waarde van 600 gld., toegekend aan Kapitein RODINGH, overgebracht hebbende een brief van den Generaal-Majoor GOOR „geschreven in het campement van Bcul”, waarin hij meldt het afslaan van de vijandelijke aanslagen op de linien bij Stalhoven.

19 Mei. Gouden medaille²⁷⁾, ter waarde van 300 gld., vereerd aan „den Soon van den Resident BILDERBEECK, herwaerts overgebracht hebbende de capitulatie, waer op de stadt Bon sich heeft overgegeven”.

10 Juli. Gouden ketting en medaille²⁷⁾, ter waarde van 800 gld., vereerd aan generaal VAN STEENBERGEN, adjudant van luitenant-generaal Heer VAN SLANGENBURGH, voor het overbrengen van een brief „geschreven in het leger van Lielo”, benevens een in den slag van Ekeren op de Franschen veroverde standaard, timbale en vaandels.

De vaandels zijn 18 Juli opgehangen „op de groote zale van het Hof” te 's-Gravenhage²⁸⁾.

16 Juli. Gouden medaille²⁷⁾, ter waarde van 300 gld., vereerd aan „SUEBIUS, overgebracht hebbende de tydinge van het forceeren der liniën”.

30 Nov. Gouden ketting en medaille, ter waarde van 800 gld., vereerd aan Luit.-kolonel Baron VAN SEIBELSTORF, adjudant-generaal van den erfprins van Hessen Cassel, wegens het overbrengen van „veroverde standaarden en keteltrommen in de bataille bij Spiez door de rechter vleugel van den vyandt genomen”.

1704.

1 Maart. Gouden ketting en medaille²⁷⁾, ter waarde van 500 gld.,

²⁷⁾ Gemaakt door JOHANNES VAN HOECKE.

²⁸⁾ *de Navorscher* XII (1862). blz. 268.

vereerd aan „den adjudant van den generaal-major HOMPESCH, eenige paucken en standaerden overgebracht hebbende”.

9 Juli. Gouden ketting en medaille²⁹⁾, ter waarde van 800 gld., vereerd aan den Adjudant van den Hertog van MARLBOROUGH MORTAIGNE, gezonden met een brief „uit het campement te Ubermergen”, waarin de Hertog kennis geeft „van de victorie op de vijanden bevochten, met de selve te verdrijven uyt hare posten bij Schellenbergh”.

19 Juli. Aan ONSTEIN, adjudant van den luit.-generaal HOMPESCH, „herwaerts gesonden met de tydinge van de victorie aan den Schellenbergh bevoghten”, werd vereerd een gouden ketting met medaille, ter waarde van 500 gld.²⁹⁾.

21 Aug. Besloten, dat aan kolonel PARKER, „alhier gebraght hebbende de eerste tydinge van de victorie door 't leger der Geallieerden bij Hoogstet op den vijand behaelt”, en aan kolonel PANTON, afgezonden met een brief van den hertog van MARLBOROUGH, deze overwinning meldende, zal worden vereerd een gouden ketting en medaille, ter waarde van 1500 gld., aan ritmeester BREGHT, afgezonden door den Luit.-Generaal HOMPESCH, een dergelijke ketting en medaille²⁹⁾ van 1000 gld. en aan den Commissaris VLEERTMAN een²⁹⁾ van 800 gld.

8 Dec. Gouden ketting en medaille²⁹⁾, ter waarde van 600 gld., toegekend „aan den camer-courier alhier overgebracht hebbende den brief van den Roomsche-Koningh aen haer Hoogh. Mogende kennisse gevende van de veroveringe van Landau” en aan „den commissaris VLEERTMAN alhier gebraght hebbende de eerste tydinge van de capitulatie” een dergelijke vereering²⁹⁾ van 400 gld.

1705.

13 Jan. Gouden ketting en medaille²⁹⁾, ter waarde van 800 gld., toegekend aan den Adjudant van den Erfprins van Hessen-Cassel en medaille²⁹⁾, ter waarde van 250 gld., voor den commissaris FLEERMAN „beyde de tijdinge overgebracht hebbende van de overgave van Traarbagh”.

25 April. Gouden medaille²⁹⁾, ter waarde van 100 gld., toegekend aan „FRANÇOIS JACOB COCHUIS, Ingenieur in consideratie van de

²⁹⁾ Gemaakt door JOHANNES VAN HOECKE.

goede diensten die de Suppliant in de belegeringe van Traarbagh heeft gedaen".

21 Juli. Gouden ketting en medaille³⁰⁾, ter waarde van 500 gld., toegekend aan „den cornet HOP, soone van den Tesaurier generael HOP, herwaerts gekomen uyt het leger, gesonden door den lieutenant-generael HOMPESCH, om aen haer Hoogh. Mogende te brengen de tydinge van het forceren der vijandtlycke linien".

23 Juli. Gouden ketting en medaille³⁰⁾, ter waarde van 1300 gld., toegekend „aan den lieutenant-generael HOMPESCH herwaerts gesonden door den Hertogh VAN MARLBOROUGH om aen haer Hoogh Mogende een relaes te doen van het gepasseerde in het forceren van de vyandtlycke linien".

8 Sept. Gouden ketting en medaille³⁰⁾, ter waarde van 300 gld., toegekend aan „den capiteyn VERHOEVE, hier gebracht hebbende de tydingh van het veroveren van St. Leeuw".

1706.

25 Mei. Gouden ketting en medaille³⁰⁾, ter waarde van 1500 gld., toegekend „aan den ritmeester VAN WASSENAER, adjudant van den veldt-maerschalc Heere VAN OUWERKERCK, door gemelden Heere VAN OUWERKERCK expres afgesonden (die) alhier de tydinge hadde gebracht van het gevecht op den 23^{en} deser voorgevallen tusschen het leger van den Staet en dat van de vyanden, te Ramellies, niet verre van Judoigne, ende van de victorie daer in op de vyanden bevochten".

21 Juni. Gouden ketting en medaille³⁰⁾, ter waarde van 800 gld., vereerd aan „den capiteyn VERHOEF, adjudant van den lieutenant-generael DEDEM, wegens het overbrengen van de veroverde vanen en standaerden".

29 Juni. Gouden medaille³⁰⁾, ter waarde van 500 gld., vereerd aan „den kamer-heer en lieutenant-generael TETTAN", die aan de Staten-Generaal kennis geeft van de aankomst van Koning FRIEDRICH I van Pruisen „in desselfs Kleefsche landen".

9 Juli. Gouden medaille³⁰⁾, ter waarde van 100 ducaton, vereerd aan „den adjudant VAN BRAEKEL, alhier gebraght hebbende de tydinge van de capitulatie ende reductie van Oostende".

³⁰⁾ Gemaakt door JOHANNES VAN HOECKE.

19 Aug. Gouden ketting en medaille³¹⁾, ter waarde van 500 gld., toegekend aan den zoon van den „lieutenant-generaal FRIESHEIM, commanderende de troupes van den Staet in Portugael”, door zijn vader „herwaerts gesonden met de tydinge van de acnkomste van het leger der Geallieerde te Madrid”.

25 Aug. Gouden ketting en medaille, ter waarde van 200 dukatons, vereerd aan „capiteyn SALISCH, alhier overgebracht hebbende de originele capitulatie van Meenen”.

Gouden medaille³¹⁾, ter waarde van 100 dukatons, vereerd aan „WALLER, Secretaris van den Here van Geldermalsen, door de Heeren Gedeputeerden te velde afgesonde, ende alhier gebracht hebbende de eerste tydinge van het slaen van de Chamade en aen den commissaris FLEERTMAN, door de selve afgesonden met de tydinge van de capitulatie”.

7 Sept. Gouden medaille³¹⁾, ter waarde van 100 ducats, vereerd aan „den commissaris VLEERTMAN, alhier gebracht hebbende de eerste tydinge van het overgaen van Dendermonde”.

23 Sept. Gouden ketting en medaille³¹⁾, ter waarde van 1500 gld., vereerd aan „den baron VAN HOHENDORF, herwaerts afgesonden door den Heere Hertogh en Prince EUGENE VAN SAVOYE, met de tydinge van het ontsot van Turin”.

8 Oct. Gouden ketting en medaille³¹⁾, ter waarde van 500 gld., vereerd aan „lieutenant-collonel MORTAIGNE, herwaerts afgesonden met de tydinge van het overgaen van Aeth”. Gouden medailles³¹⁾, elk ter waarde van 300 gld., vereerd aan „den commissaris VLEERTMAN, ten selve zynde afgesonden ende aen den postmeester VAN DORP, de eerste tydinge hier gebracht hebbende”.

17 Nov. Gouden ketting en medaille³¹⁾, ter waarde van 800 gld., vereerd aan „den lieutenant-collonel MORTAIGNE, door den Heere van Ouerkerck herwaerts gesonden met 24 vaendels en een standaert zijnde de helft van die geene, die bekomen waren bij de veroveringe van Oostende, Aeth ende Dendermonde, de andere helft aen den Heere Hertogh VAN MARLBOROUGH te beurte gevallen zynde”.

1707.

15 Febr. Gouden medaille³¹⁾, ter waarde van 200 gld., vereerd aan den Amsterdamschen predikant SIBERSMA voor het aan de

³¹⁾ Gemaakt door JOHANNES VAN HOECKE.

Staten-Generaal opdragen van zijn werk: „*de Heerlyckheyt Godts met groote glans opgegaen aan den Donau*, ende door hem gemaect ter occasie van de goede successen van de laetste campagne”. (34).

1708.

13 Juli. Gouden ketting en medaille ³²⁾, ter waarde van 1500 gld., vereerd aan „capiteyn PEGNY, adjudant van den veldtmaerschalck Heere VAN OUERKERCK, expres afgesonden, alhier de tydinge heeft gebracht over het gevecht op den 11^{en} deser voorgevallen tusschen het leger van den Staet ende dat van de vijanden, niet verre van Audenaerde en van de victorie daer in op de vijanden bevochten”.

De Commissaris VLEERTMAN die „omtrent twee uyren naer den capiteyn PAGNY alhier was aengekomen, medebrengende de confirmatie van de victorie door het leger van den Staet”, ontving een gouden ketting en medaille ³²⁾ van 800 gld.

25 Oct. Gouden ketting en medaille ³³⁾, ter waarde van 1500 gld., toegekend aan „den adjudant-generael DOIS overgebracht hebbende de missive van den Heere Prins van Nassau, generael van de Infanterie, houdende advertentie van de gesloote capitulatie tot de veroveringe van Ryssel”.

29 Oct. Gouden ketting en medaille ³³⁾, ter waarde van 1800 gld., toegekend aan „den collonel VAN RECHTEREN, door de Heeren Gedeputeerden te velde herwaerts afgesonden met de capitulatie waer op de stadt van Ryssel is gereduceert”.

1 Dec. Gouden ketting en medaille ³²⁾, ter waarde van 200 dukatons, toegekend aan „WOLLER, Secretaris van de Heeren haer Hoogh Mogende Gedeputeerden te Brussel, door de gemelde heeren Gedeputeerden herwaerts afgesonden met de seeckere tydinge van de retraits der vijanden voor Brussel”.

14 Dec. Gouden ketting en medaille ³²⁾, ter waarde van 1200 gld., vereerd aan „den lieutenant-collonel SWARTS, door de Heeren Gedeputeerden te velde afgesonden met de capitulatie waer op de citadelle van Rijssel is veroverd”.

De majoor THILAU, door den Prins van Nassau afgezonden „met de selve capitulatie”, ontving een gouden ketting en medaille ³²⁾ van 1000 gld.

³²⁾ Gemaakt door JOHANNES VAN HOECKE.

³³⁾ Gemaakt door JOHANNES DE GRAEF.

1709.

2 Jan. Gouden medaille ³⁴⁾, ter waarde van 400 gld., toegekend aan „den Directeur FLEERTMAN, herwaerts afgesonden door de Heeren haer Hoogh Mogende Gedeputeerden te velde met de capitulatie van Gent”.

29 Jan. Gouden ketting en medaille ³⁴⁾, ter waarde van 600 gld., toegekend „aan St. LAURENT, adjudant van den generaal Grave van TILLY, overgebracht hebbende de vaendels ende standaren in de bataille van Audenaerde veroverd”.

2 Aug. Gouden ketting en medaille ³⁴⁾, ter waarde van 1800 gld., toegekend aan den ritmeester HOP, door Gedeputeerden te velde afgezonden met de tijding „van het slaen van de chamade door het guarnisoen van de stadt van Doornick”.

Gouden ketting en medaille ³⁴⁾, ter waarde van 1500 gld., toegekend aan kapitein LELIE, afgezonden door generaal FAGEL met de tijding „van het capituleren van de stadt van Doornick”.

28 Aug. Gouden ketting en medaille ³⁴⁾, ter waarde van 1000 gld., vereerd „aen STAPEL, major van het regiment van Castel ende aen SIDON, major van het regiment van GROMKOU, gedient hebbende ende nogh dienende als majors van de tranchées in de belegeringe van de stadt ende van de citadelle van Doornick”.

5 Sept. Gouden ketting en medaille ³⁴⁾, ter waarde van 1200 gld., toegekend aan den heer VAN HAERSOLTE, overgebracht hebbende namens „haer Hoogh Mogende Gedeputeerden te velde copie van de capitulatie waer op de Citadelle van Doornick is veroverd”.

5 Sept. Gouden ketting en medaille ³⁴⁾, ter waarde van 400 gld., toegekend aan den commissaris VLEERTMAN, „herwaerts gebraght hebbende de tydinge van het slaen der Chamade van de citadelle van Doornick”.

De zoon van den postmeester VAN DEN KASTELE ontving een medaille ³⁴⁾ van 300 gld.

14 Sept. Toegekend aan generaal-majoor GROVESTINS, „door de Heeren Gedeputeerden te velde herwaerts afgesonden met de tydinge van de victorie den 11^{en} deser op de vyanden bevochten” (slag bij Malplaquet), een gouden bokaal ³⁴⁾, ter waarde van 2000 gld. (39), aan graaf VAN LYNDEN-ASPREMONT, met gelijke tijding afgezonden

³⁴⁾ Gemaakt door JOHANNES DE GRAEF.

door generaal Grave VAN TILLY, een gouden ketting en medaille ³⁵⁾ van 1500 gld., aan commissaris VLEERTMAN, „de eerste tydinge gebracht hebbende”, een gouden ketting en medaille ³⁵⁾ van 1000 gld.

5 Dec. Gouden ketting en medaille ³⁵⁾, ter waarde van 1000 gld., toegekend aan „JEAN DE RENARD, capiteyn in de Guardes te voet van den koning AUGUSTUS, Chur-Furst van Saxon”, omdat hij „in de belegeringe van de stadt ende citadelle van Doornick was geemployeert als major van de tranchée”.

20 Dec. Gouden ketting en medaille ³⁵⁾, ter waarde van 1800 gld., toegekend „aen den Grave VAN STYRUM, die door de Heeren haer Hoogh Mogende Gedeputeerden te velde ende door den Heere Prince van Nassau, generael van de Infanterye, is afgesonden geweest met de tydinge van de overgave van Mons”.

1710.

27 Maart. Gouden medaille ³⁵⁾, ter waarde van 400 gld., toegekend „aen den Commissaris VLEERTMAN, alhier gebracht hebbende de tydinge van het occuperen van vyandelycke linien in Vlaenderen”.

29 Juni. Gouden ketting en medaille ³⁵⁾, ter waarde van 1500 gld., toegekend aan den majoor der Infanterie en adjudant van den Prins van Nassau RHEBINDER, „afgesonden met een missive, kennisse gevande van de geslooten capitulatie van Douay ende het fort l'Escarpe”.

De kapitein van de garde CRYGSMAR (ook geschreven KREYTSCHMAR), „afgesonden door haer H. M. gedeputeerden te velde met de geslooten capitulatie”, ontving een ketting en penning ³⁵⁾, ter waarde van 1800 gld.

26 Aug. Gouden ketting en medaille ³⁵⁾, ter waarde van 1800 gld., vereerd aan „den soon van den lieutenant-generael BELCASTEL, afgesonden door den koning van Spaigne, CAREL III, overgeleverd hebbende een missive aen haer Hoog Mogende notificerende de avantagie op het leger van de vijanden bevochten den 27^{en} der voorlede maendt, alsmede een missive van den gemelden lieutenant-generael VAN BELCASTEL houdende een omstandigh relaes van het geene in die actie bij Almanar was voorgevallen ende van het voordeel op de vijanden behaelt”.

³⁵⁾ Gemaakt door JOHANNES DE GRAEF.

1 Sept. Gouden ketting en medaille, ter waarde van 1800 gld., toegekend aan den majoor der brigade SABÉ, „door Heeren Gedeputeerden te velde afgesonden met een missive, sendende daer-nevens de capitulatie, waerop Bethune gereduceert is”.

1 Sept. Gouden ketting en medaille ³⁶⁾, ter waarde van 1500 gld., toegekend aan „den Grave van COSWAEREM, adjudant-generael van den generael FAGEL, door den selven herwaerds afgesonden met de tydinge van de capitulatie van Bethune”.

12 Sept. Gouden ketting en medaille ³⁶⁾, ter waarde van 1800 gld., toegekend aan „LA FEUILTRIE, adjudant van den lieutenant-generael DE BELCASTEL, herwaerts overgebracht hebbende de goede tydinge van de victorie door den Koningh van Spaigne KAREL III op de vijanden bij Saragossa bevochten”.

6 Oct. Gouden ketting en medaille ³⁶⁾, ter waarde van 500 gld., toegekend aan „Capiteyn MOSBURGER, adjudant-generael van den Heere Prins van Nassau, door gemelden Heer Prins afgesonden met de tydinge van de capitulatie van St. Venant”.

WICHER VAN SWINDEREN, thesaurier van Sluis, door de Gedeputeerden te velde aan de Staten-Generaal afgezonden met hetzelfde bericht, ontving een gouden ketting en medaille ³⁶⁾, ter waarde van 600 gld.

13 Nov. Gouden ketting en medaille, ter waarde van 1800 gld., toegekend aan „Ritmeester SMISSAERT, herwaerts gesonden door de Heeren Gedeputeerden te velde met de capitulatie van Aire”.

11 Dec. Gouden ketting en medaille ³⁶⁾, ter waarde van 1000 gld., toegekend aan „de majors de tranché BALFOUR en VERHOEF, in de voorlede somer in de belegeringen gedient hebbende”. De commissaris VLEERTMAN ontving „voor zijn extraordinaris diensten een gelijke onderscheiding.

29 Dec. Gouden medaille ³⁶⁾, ter waarde van 200 gld., toegekend aan „JOSEPH DA COSTA, tolck van JUDA COHEN, envoyé wegens de regeringen van Algiers, Tunis en Tripoli”, die 3 jaren als tolk door haar Hoog Mog. was gebruikt.

1711.

15 Sept. Gouden ketting en medaille ³⁶⁾, ter waarde van 1800 gld., toegekend aan kapitein ISRAEL, door de Gedeputeerden te velde van

³⁶⁾ Gemaakt door JOHANNES DE GRAEF.

haer Hoog Mog. afgesonden met de tijding „van de veroveringe van Bouchain met toesendinge van de capitulatie”.

Kapitein PATERSON, met dezelfde tijding afgezonden door generaal FAGEL, ontving een dergelijke onderscheiding³⁷⁾ ter waarde van 1500 gld.

11 Nov. Gouden medaille, ter waarde van 500 gld., vereerd aan „den Secretaris van den Heere VAN GOESSEN, plenipotentiaris van syno Keyserlycke Majesteyt, alhier gebracht hebbende de eerste tydinge van de electie van syno Majesteyt den Koningh van Spaigne, KAREL III, tot Roomsche-Koningh ende toekomende Keyser”.

17 Nov. Gouden medaille³⁷⁾, ter waarde van 500 gld., toegekend aan kapitein PATERSON „voor het overbrengen van 12 vaendelen, overgeleverd door het vijandelyke guarnisoen van Bouchain”.

1712.

7 Maart. Gouden ketting en medaille³⁷⁾, ter waarde van 1300 gld., vereerd aan „capiteyn GLADBEECK, door den Heere VEGFLIN, gecommiteerde van den Raedt van State ende den generael Grave VAN ALBEMARLE herwaerts afgesonden, met de tijdinge van het verbranden van het vyandelycke hooy-magazijn binnen Arras”.

Commissaris VLEERTMAN, die dezelfde tijding bracht „aen de heeren haer Hoogh Mogende plenipotentiarissen te Utrecht” ontving een zelfde geschenk, ter waarde van 600 gld.

6 Juli. Gouden ketting en medaille³⁷⁾, ter waarde van 1800 gld., vereerd aan luitenant WILCKES, door de gedeputeerden te velde van haer Hoog. Mog. afgesonden met de tijding van het veroveren van Quesnoy.

De graaf van BERLO, afgezonden door generaal FAGEL met het zelfde bericht, ontving een zelfde geschenk³⁷⁾, ter waarde van 1500 gld.

19 Oct. Gouden medaille³⁷⁾, ter waarde van 300 gld., vereerd aan FREDERICK VAN OOSTEN en HERMANN WEDDA, beiden cadet, „die sich in die actie (het veroveren van het fort de Knoecque) hebben laten employeren ende goeden dienst hebben gedaen”.

1713.

15 April. Gouden ketting en medaille³⁷⁾, ter waarde van 100 dukatons, toegekend aan den Secretaris SCHELTUS, „alhier van

³⁷⁾ Gemaakt door JOHANNES DE GRAEF.

Utrecht overgebracht hebbende de tractaten van vrede ende commercie" (met Frankrijk).

13 Mei. Zelfde onderscheiding³⁸⁾, toegekend aan den Secretaris RUMPF, „afgezonden door de plenipotentiarissen van haer Hoog. Mog. tot de vredehandeling, met de acte van ratificatie van den koningh van Vranckryck op de tractaten van vrede ende van commercie ende op de separate articulen daer toe behoorende”.

26 Aug. Gouden medaille³⁸⁾, ter waarde van 300 gld., vereerd aan den heer F. DONAUDI, Secretaris van den hertog van Savoye bij zijn vertrek naar zijn land, „nademaal de selve van hier is gegaen met het tractaet tusschen haer Hoogh Mog. ende den heere Hertogh van Savoyen in 1705 gesloten ende de ratificatie daer op weder hier heeft gebracht”.

1714.

27 Juni. Gouden medaille³⁸⁾, ter waarde van 100 dukatons, vereerd aan „Secretaris RUMPF, het getekende tractaet van vrede tusschen den koningh van Spaigne en den Staet met twee separate articulen overgebracht hebbende”.

22 Aug. Gouden medaille³⁸⁾, ter waarde van 600 gld., toegekend aan „de (Amsterdamsche) kooplyden, met namen COUTRIER en MORTIER, die de heeren plenipotentiarissen van haer Hoogh Mogende tot de vredeonderhandeling gedient hebben van hare consideratien omtrent het tractaet van Commerce met Spaigne ende in het dressereren ende translateren van de articulen daer toe relatie hebbende”.

1715.

20 Nov. Gouden ketting en medaille³⁹⁾, ter waarde van 100 dukatons, toegekend aan JOHAN VAN RIELE, „door de heeren haer Hoogh Mogende Gedeputeerden te Antwerpen herwaerts afgesonden zijnde met het Tractaet van Barrière den 15^{en} deses te Antwerpen gesloten”. (39).

1716.

4 Febr. Gouden medaille³⁹⁾, ter waarde van 100 dukatons, toegekend aan „den Secretaris CHARLES RUMPF, herwaerts over-

³⁸⁾ Gemaakt door JOHANNES DE GRAEF.

³⁹⁾ Door het „failjeren” van JOHANNES DE GRAEF kon deze opdracht niet worden uitgevoerd, maar werd het bedrag in geld uitgekeerd.

gebracht hebbende de acten van ratificatie van het Tractaet van Barrière”.

25 Febr. Gouden medaille⁴⁰⁾, ter waarde van 100 dukatons, toegekend aan „den Secretaris W. J. 's GRAVESANDE, overgebracht hebbende het Tractaet tusssen Groot-Brittanniën en den Staet gesloten tot vernieuwinge van voorige tractaten”.

1727.

5 Juni. Gouden medaille⁴¹⁾, ter waarde van 100 dukatons, toegekend aan den stalmeester van den heer BOREEL, gezant in Frankrijk, „herwaerts overgebracht hebbende een missive van gemelden heere BOREEL met de praeliminare articulen soo verre die te Parijs geslooten en geteekent zijn”.

1729.

6 Sept. Gouden medaille⁴¹⁾, ter waarde van 300 gld., toegekend aan den stalmeester van den heer ABRAHAM VAN HOËY, ambassadeur aan het hof van Frankrijk, wegens het overbrengen aan de Staten-Generaal van de tijding der bevalling van de koningin van een dauphin.

1731.

20 Juli. Gouden medaille⁴¹⁾, ter waarde van 500 gld., toegekend aan „CAREL CARATZA, eerste Dragoman van den heere CALKOEN, haer Hoogh Mogende ambassadeur aan het Turcksche hof”, afgezonden door den heer CALKOEN van Constantinopel met een brief van „den Turckschen Keyser” en een ander van „den Grooten Vizier aan haer Hoogh Mogende”.

1736.

28 April. Gouden medaille⁴¹⁾, ter waarde van 1300 gld., toegekend aan den „graaf van HAUTOY, SENESHAL van LOTHARINGEN en BAR, herwaerts afgesonden door den hertogh van Lotharingen om aan haer Hoogh Mogende kennisse te geeven van desselfs huwelyck met de aartshertoginne, oudste dogher van den Keyser”.

⁴⁰⁾ Door het „failjeren” van JOHANNES DE GRAEF kon deze opdracht niet worden uitgevoerd, maar werd het bedrag in geld uitgekeerd.

⁴¹⁾ Gemaakt door JOHAN DU VIGNON.

1740.

20 Jan. Gouden medaille ⁴²⁾, ter waarde van 300 gld., toegekend aan „de Page van den heer VAN HOEY, haer Hoogh Mogende ambassadeur aan het hof van Vranckryck”, „de welke de ratificatie van het tractaet van Commerce uyt Vranckryck hadde overgebracht”.

1741.

6 April. Gouden ketting en medaille ⁴²⁾, ter waarde van 1300 gld., toegekend aan „den heer chambellan grave van ESTERHASI (die) overgeleeverd hadde een missive van den heere Hertogh van Lotharingen, groothertogh van Toscanen aan haar Hoogh Mogende kennisse geevende van de geboorte van een aartshertogh”.

1747.

9 Juli. Gouden ketting en medaille ⁴²⁾, ter waarde van 1300 gld., toegekend aan „Baron SMITBERG, als hebbende wegens den heer Bisschop van Wurzburg commissie gehad en volvoerd tot het leveren van troupen aan den Staet”.

1748.

22 Oct. Gouden ketting en medaille ⁴²⁾, ter waarde van 600 gld., toegekend aan „den Heere TULLEKEN, edelman van den heer VAN BORSELEN, mede plenipotentiaris op het Congres te Aken van haer Hoog Mogende, overgebraght hebbende het definitief tractaet van vrede tusschen de ministers van Groot-Brittannien, Vranckryek en den Staet, op den 18 deeser te Aken geslooten”.

1749.

14 Jan. Gouden ketting en medaille ⁴²⁾, ter waarde van 6000 gld., vereerd aan „den heere grave VAN SANDWICH, minister plenipotentiaris van Zijne Majesteyt den Koningh van Groot-Brittannien bij zijn vertreck, in consideratie en tot erkentnisse van de singuliere diensten, die door den selve in syne qualiteyt als extra-ordinaris Ambassadeur en Plenipotentiaris van hoogst gedachte zijne Majesteyt op de vredes Conferentie te Aken tot bevorderingh van de generale pacificatie zijn gedaan”. Zijn Secretaris ontving een dergelyk geschenk ⁴²⁾, ter waarde van 600 gld.

⁴²⁾ Gemaakt door JOHAN DU VIGNON.

1755.

23 April. Gouden medaille ⁴³⁾, ter waarde van 500 gld., toegekend „aan MATTHIAS VAN ASTEN, tweede Secretaris van den heere DE HOCHEPID, haer Hoogh Mogende Ambassadeur aan het hof van den Turckschen Keyser”. Hij was door den ambassadeur afgezonden met 2 brieven, „een van den Turckschen Keyser en een anderen van den Grooten Vizier aan haer Hoogh Mogende”.

1758.

31 Mei. MATTHIAS VAN ASTEN, eerste Secretaris van den heer DE HOCHEPID, ontving, eveneens volgens besluit van 23 April 1755. een gouden medaille ⁴³⁾, ter waarde van 500 glds., voor het overbrengen van brieven uit Constantinopel aan de Staten-Generaal.

1781.

5 Juli. Gouden ketting en medaille ⁴³⁾, ter waarde van 600 gld., vereerd aan „luitenant TINNE, na Rusland overgebracht hebbende de getekende ratificatie van haer Ho. Mog. met de Keyserinne”.

21 Aug. „Besloten dat, conform den voorslag bij sijne Hoogheid gedaan, aan den vice-admiraal ZOUTMAN sal worden vereert een goude medaille ⁴⁴⁾, ter waarde van 1300 gld., hangende aan ketting van het selve metaël, en aan de drie extra ordinaris Schouten bij Nagt DEDEL, VAN BRAAM en KINSBERGEN, als meede aan de drie capiteinen BENTINCK, BRAECK en STARING ieder een diergelijke medaille, hangende aan een Orange lint”. (44).

1785.

14 Nov. Gouden ketting en medaille ⁴⁵⁾, ter waarde van 300 gld., toegekend aan „den heer TINNE, Secretaris van den ambassadeur aan het Fransche hof BRANTSSEN, „overgebracht hebbende het geteekende Alliantie Tractaat met den gem. Koning en desen Staat”.

1788.

25 April. Gouden ketting en medaille ⁴⁵⁾, ter waarde van 300 gld., vereerd aan „de soon van den heer Extraord^e. ambassadeur VAN REEDE aan het hof van den Koning van Pruissen, overgebracht

⁴³⁾ Gemaakt door JOHAN DE THOMEZE.

⁴⁴⁾ Gemaakt door ALBERTUS JOHANNES DE THOMEZE.

⁴⁵⁾ Gemaakt door WILLEM KONING.

hebbende het tractaat tusschen gem. sijne Maj^t. en dese Republiek geslooten”.

27 Juni, 1 Juli. Besluit tot het slaan van een medaille „bij gelegenheid van het aangaan eener Acte van gemeenschappelyke verbintenis tusschen de respectie provincien” (Acte van Garantie).

1789.

22 Sept. Gouden ketting en medaille ⁴⁶⁾, ter waarde van 600 gld., vereerd aan den heer VAN HEECKEREN VAN WALIEN, kamerheer van den Prins van Oranje, wegens het namens den Prins aan de Staten-Generaal kennis geven van het huwelijk van den erfprins van Oranje WILLEM FREDERIK met FREDERICA LOUISE WILHELMINA van Pruisen.

1793.

3 April. Gouden ketting en medaille ⁴⁶⁾, ter waarde van 1300 gld., vereerd aan den Engelschen zeekapitein „BERKELEY, die het bevel over de Britsche kanonneerbooten in het Hollandsch Diep gevoerd en voor de Willemstad goede diensten bewezen had”. De vier luitenanten, die onder hem gediend hadden, ontvingen elk een dergelijke vereering ⁴⁷⁾, ter waarde van 300 gld.

1795.

28 Juli. Gouden ketting en medaille ⁴⁷⁾, ter waarde van 100 dukatons, vereerd aan „den Secretaris van haer Hoog Mog. extraordinaris ambassadeurs GRASVELD en DE SITTER, welke te Parijs zijn geweest ingevolge haer Hoog Mog. secrete Resolutie van den 26 Juny laatstleeden” ⁴⁸⁾.

⁴⁶⁾ Gemaakt door WILLEM KONING.

⁴⁷⁾ Gemaakt door W. KONING EN ZOON.

⁴⁸⁾ Waarschijnlijk wijkt deze penning, althans wat de keerzijde betreft, af van het gewone type der ambassadeurspenningen, zie blz. 50.



1



2



3



4



5



6



